A Coffee with Kristin Ross: On the continuations of May ’68 (pdf)

A Coffee with Kristin Ross: On the continuations of May ‘68, Political journal Babylonia, Athens, June 2019.

The brochure of Babylonia “A Coffee with Kristin Ross: On the continuations of May ‘68” is now available for download in English. It contains the dialogue between Babylonia’s editorial team and Ross, during B-Fest 7 2018, on democracy, social movements, social change, what remains alive from May ‘68 and much more. Originally published in Greek in December 2018.

We met Kristin Ross in the morning of 27 May 2018 for a Sunday coffee at the historic center of Athens. The previous night she had given her keynote speech entitled “May ’68 & its continuation”, at the international antiauthoritarian festival B-Fest 7. Her talk raised our interest in the questions and cracks that were opened worldwide by the May events, and thus we decided on the following day to recreate the space and time for the continuation of this exchange.

During our dialogue with Kristin Ross, which is being presented below, we speak about the continuations of May ’68 and the future of real democracy. She detects the pieces of what remains alive from the ’68 beyond the official constructs of memory and commemorations. Which are the invisible aspects of the period and when they become socially visible? Which is the democratic thread that can connect the Paris Commune of 1871, May ’68 and the contemporary movements like zad and the squares? How could all of them be situated in the criticism towards the bureaucratic fragmentation of everyday life, with the aim of emancipation? These are some of the questions we

explored together with Ross.

Download (PDF, 792KB)

Κοινότητες, Αγώνες Υπεράσπισης & Κίτρινα Γιλέκα

*Το παρόν κείμενο αποτέλεσε την εισήγηση της **Ελένης Γιαννακού** στην εκδήλωση στο Αυτοδιαχειριζόμενο Κυλικείο Νομικής με τίτλο **"Οι Συνέχειες του Μάη: Από το '68 ως τα Κίτρινα Γιλέκα"** στις 15/04/2019. Η εκδήλωση έγινε με αφορμή τις πρόσφατες εκδόσεις της Βαβυλωνίας "Ένας Καφές με την Κριστίν Ρος, για τις Συνέχειες του Μάη του '68" και "Κίτρινα Γιλέκα-Συλλογή κειμένων".*

Είχα την ευκαιρία να ακούσω την ίδια την Κριστίν Ρος στο περσινό B-FEST. Ανακαλούσα την ομιλία της για πολύ καιρό, τόσο γιατί το περιεχόμενό της ήταν γεμάτο νοήματα και ενδιαφέρουσες πραγματικά *φρέσκιες* ιδέες, όσο και επειδή αποτέλεσαν για 'μένα ένα πραγματικό ανάχωμα ενάντια στην απαισιοδοξία που προξενεί ο μάλλον πολιτικός μαρασμός των ημερών. Αντίστοιχα πλούσια σε σκέψεις είναι η συζήτησή της που αποτυπώνεται στο βιβλιαράκι «Ένας καφές με την Κριστίν Ρος/ Για τις συνέχειες του Μάη του '68» από τις εκδόσεις Βαβυλωνία. Με όχημα, λοιπόν, αυτές τις δύο τοποθετήσεις της, μπορούμε να διατυπώσουμε διάφορες σκέψεις για τα σύγχρονα κοινωνικά κινήματα και δράσεις.

Για να προσεγγίσουμε το τώρα και τις πολλαπλές εκφάνσεις του θα μπορούσαμε να ξεκινήσουμε από λίγο πιο παλιά, ανατρέχοντας στον Μάη του '68. Ωστόσο, αυτή η αναδρομή δεν θα πρέπει να

προσομοιάζει σε ό,τι έχουμε συνηθίσει να λέμε, να ακούμε και να διαβάζουμε γι' αυτή την περίοδο. Η σκιαγράφηση του Μάη διαμέσου ενός **νοσταλγικού φίλτρου**, που συνήθως εκφράζεται από άτομα που ουδεμία σχέση είχαν με την καρδιά της εξέγερσης, είναι διαδεδομένη. Ακούμε για τον Μάη και περιορίζουμε το φαντασιακό μας σε αποσπασματικές γνώσεις και συνθήματα που τον παρουσιάζουν ως μια ανώδυνη γιορτή, ένα σύντομο ξέσπασμα.

Όλες οι διαπλεκόμενες προεκτάσεις του, τα βαθιά πολιτικά του νοήματα και οι προκλήσεις που έθεσε καλύπτονται κάτω από παραπλανητικούς τίτλους περί «ανήσυχης νεότητας». Ωστόσο, υπάρχουν τόσα περισσότερα και κυρίως υπήρχε **η εξάπλωσή του**, ένα χαρακτηριστικό του ιδιαίτερα δυναμικό. Όταν μιλάμε για τον Μάη δεν αναφερόμαστε απλά στη Γαλλία. Την ίδια περίοδο, λαοί εξεγέρθηκαν σε πολλές γωνιές του πλανήτη, από την Ευρώπη μέχρι το Μεξικό και πέρα στην Ασία.

Θα μπορούσε να προβληθεί η ένσταση πως ένα τόσο αποικιοποιημένο από τη συστηματική αφήγηση γεγονός, θα μπορούσε να αφεθεί πίσω μας, να ψάχνουμε για ιστορικά παραδείγματα και ψήγματα επανάστασης σε άλλες περιόδους και τόπους. Απεναντίας, η Κριστίν Ρος εμμένει στη σημασία να προσεγγίσουμε αυτό το κομμάτι της ιστορίας μας. Αυτή η πρότασή της δεν είναι ιστορολαγνική. Η Ρος προτάσσει τη μνήμη έναντι της ιδιοποίησης της ιστορίας και δεν δέχεται να αφεθεί ο Μάης σε λιγοστούς δήθεν εκπροσώπους-διαστρεβλωτές του. **Οφείλουμε να θέτουμε τα ερωτήματα του *ποιος* αφηγείται την ιστορία, *από ποια* σκοπιά και *ποιος* είναι στο κέντρο της αφήγησης.** Έτσι, ο Μάης του '68 αποτελεί ένα όχημα για τη νοηματοδότηση του παρόντος. Πρέπει να επιδιώξουμε να τον αφηγηθούμε διαφορετικά ώστε να τον καταλάβουμε διαφορετικά. Μια διαφορετική κατανόηση δομεί και μια δική μας αντίληψη, μας ενδυναμώνει, μας ωθεί στη δράση περισσότερο και καλύτερα συνειδητοποιημένες.

Ψηλαφώντας τον Μάη του '68 συναντάμε, κυρίως και απλώς, ανθρώπους. Ανθρώπους από πολλές και διαφορετικές μεταξύ τους προελεύσεις. Ωστόσο, δεν τους αντικρίζουμε με τη συνηθισμένη τους ταυτότητα. Το '68 οι άνθρωποι, οι εξεγερμένες είχαν

εγκαταλείψει τις κοινωνικές τους λειτουργίες. Βεβαίως μιλάμε για τη συνάντηση του φοιτητικού με το εργατικό κίνημα. Παρ' όλα αυτά, στους δρόμους δεν ήταν ούτε οι «φοιτήτριες», ούτε οι «εργάτες», αφού ούτε στο Πανεπιστήμιο πήγαιναν -που ήταν κατειλημμένο, ούτε στα εργοστάσια -καθώς απεργούσαν. Οι ταυτότητές τους, οι δοτές από ένα σύστημα που εξαρτά την αξία και το πρόσωπό μας από την παραγωγικότητα, είχαν αφεθεί. Αυτή η **απο-ταυτοποίηση** συνέβαλε στη διάσπαση της ακαμψίας στην επαφή και επικοινωνία. Δεν επρόκειτο απλά για λήθη των ετεροδοσμένων ιδιοτήτων αλλά για συνειδητή υπέρβασή τους με στόχο την αναδημιουργία. Την αναδημιουργία των πάντων.

Η Κριστίν Ρος δίνει μεγάλη έμφαση σε αυτή την υπέρβαση. Τονίζει πως όταν συναντιούνται άτομα ως ατομικότητες με τις πολύ προσωπικές τους ταυτότητες, συναντιούνται κατακερματισμένα άτομα που δεν θα μπορούσαν παρά να παράγουν κατακερματισμένο πολιτικό λόγο και να δώσουν μόνο μερικές και επομένως ελλιπείς απαντήσεις. Απέναντι σε αυτή τη διάλυση προτάσσει τη δημιουργία αλλά και την *υπεράσπιση* κοινοτήτων, με παράλληλη μάχη, δηλαδή αντίσταση. Οι δύο αυτές έννοιες κατέχουν εξέχουσα θέση στη θεώρησή της. Κρίνοντας τη μαρξιστικά προερχόμενη προβολή της ανάγκης αντίστασης ως ανεπαρκή, αντιπαραθέτει αντίσταση και υπεράσπιση. Η αντίσταση υποδηλώνει πως μαχόμαστε από ήδη μειονεκτική θέση απέναντι σε έναν δυνατό εχθρό σε μια μάχη ήδη εν πολλοίς χαμένη. Η υπεράσπιση, από την άλλη, σημαίνει πως ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥΜΕ κάτι *τώρα* και προετοιμαζόμενες για τη σύγκρουση έχουμε ήδη δομήσει κάτι για το οποίο αγωνιζόμαστε. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η ίδια, «όταν ξεκινάς από την υπεράσπιση ξεκινάς από κάτι που αγαπάς».

Με αφορμή αυτή την αναφορά της λέξης **'αγάπη'**, θα ήθελα να κάνω μια παρένθεση και να επεκταθώ λίγο σε αυτό το αρκετά υποτιμημένο πεδίο, των συναισθημάτων. Έχουμε εθιστεί σε μια ορθολογική εμμονή που κηρύσσει πως ότι δεν αποτελεί και διατυπώνεται με μορφή λογικού επιχειρήματος είναι λειψό. Λες και είμαστε καθαρά ορθολογικά όντα, θεοποιήσαμε μια πτυχή μόνο

της σκέψης και απορρίψαμε το συναίσθημα ως ατελής έκφραση επιθυμιών.

Αυτή η προσέγγιση εκτός από το γεγονός πως είναι αποσπασματική και περιορίζει την κατανόησή μας αντί να την εμβαθύνει, είναι συνδεδεμένη με κυριαρχικές δομές. Καθ' όλη την ανθρώπινη ιστορία το συναίσθημα κατηγοριοποιήθηκε και κατηγορήθηκε ως γυναικείο χαρακτηριστικό. Ευτυχώς τα τελευταία χρόνια διάφορες θεωρητικές αναλύτριες αποκάλυψαν τη δύναμη και τη σημασία της συναισθηματικής νοημοσύνης και εκδήλωσης. Χωρίς να επεκταθώ υπερβολικά, αναλύοντας τέτοιες προτάσεις, θα μπορούσαμε όλες να σκεφτούμε το παράδειγμα των φεμινιστριών που στο πεδίο της ηθικής φιλοσοφίας εισήγαγαν όρους όπως **empathy** και **sympathy**. Ενδεικτικά, οι οικοφεμινίστριες[1] προσεγγίζοντας το πεδίο της ηθικής για τα ζώα κατέδειξαν πώς ο ορθός λόγος ως κύριο εργαλείο του ανδροκρατικού φιλοσοφικού κόσμου, έχει καταδυναστεύσει την επιχειρηματολογία μας, χωρίς όμως καν να προσφέρει ολιστικές και πετυχημένες απαντήσεις.

Κρατώντας, λοιπόν, υπόψη την παραδοχή ότι η λήψη ηθικών αποφάσεων δεν είναι μια διαδικασία κατά την οποία ακολουθούμε καθαρά ορθολογικές οδούς, θα μπορούσαμε να στρέψουμε το βλέμμα μας σε επαναστατικές κοινότητες σε όλο τον κόσμο, οι οποίες εφαρμόζοντας τις αυτονομιστικές κοινοτιστικές αρχές πέτυχαν να έχουν να υπερασπιστούν πολλά περισσότερα και ουσιωδέστερα από εμάς, τα ορθολογικά υποκείμενα της Δύσης.

Από ομάδες ιθαγενών της Αμερικής που ορθώνουν το ανάστημά τους απέναντι σε κράτος και επιχειρηματικό κεφάλαιο, έως τα κινήματα πόλεων η πρόταξη της αλληλεγγύης, αλληλοβοήθειας, βαθιάς κατανόησης και σεβασμού έχουν ανακηρυχθεί ως μια νέα ή επανακτημένη σοφία. Οι δεσμοί ανάμεσα στις ιθαγενικές κοινότητες, οι ουσιαστικές διαπροσωπικές σχέσεις που ξεπερνούν την απόσπαση ωφέλειας στηρίζονται και καλλιεργούν κάτι βαθύτερο από μια στείρα λογική. Αυτό καθίσταται ιδιαίτερα σαφές όταν αναλύεται η σχέση των αυτόνομων κοινοτήτων με τη γη. Πολύ πέρα από της απλοϊκές παρομοιώσεις της Γης ως Μάνας, ο σεβασμός προς αυτή και η οργάνωση της ζωής σύμφωνα με τις

ανάγκες, όχι μόνο των ανθρώπων αλλά και των υπόλοιπων ζώων και του οικοσυστήματος, αποτελεί ένα πρότυπο ένωσης με την ολότητα της ύπαρξής μας και των γύρω μας.

Η σύνδεση με τη γη είναι σημαντικός παράγοντας και για τη Ρος. Ένα κίνημα που γεννάται και ριζώνει σε ορισμένο τόπο συνεπάγεται μιας συνειδητοποίησης της γης και προστασίας των εδαφών της. Αυτή η σύνδεση πράγματι ενυπάρχει περισσότερο σε **κινήματα ιθαγενών**. Η Ρος παρατηρεί την αντίσταση στην κατασκευή φράγματος σε ποταμό της Βραζιλίας το ‘80 μέσω της Τσιάπας, μέχρι την αντίσταση στο Στάντινγκ Ροκ ενάντια σε πετρελαιοπαραγωγό. Επεκτείνεται όμως και στην Ευρώπη, σχολιάζοντας τη ZAD και τη δράση στην Ιταλία ώστε να μην κατασκευαστεί σιδηροδρομική γραμμή υψηλής ταχύτητας. Η Ρος σχολιάζει πως τα τελευταία συνενώνουν ανθρώπους από πολύ διαφορετικές προελεύσεις και με ποικίλες πρακτικές . Έτσι διαμορφώνεται ένα πολύμορφο κίνημα χωρίς επικεφαλής εθνοτικές ή κοινωνικές ομάδες.

Ωστόσο, και τα κινήματα των ιθαγενών χαρακτηρίζονται πλέον από αυτή την ποικιλομορφία και ανέκαθεν από την οριζοντιότητα. Όπως έχει παρατηρήσει η Ναόμι Κλαιν στο τελευταίο της βιβλίο σχετικά με την κλιματική αλλαγή[2], οι ιθαγενείς αντιστέκονταν για πολλά χρόνια ενάντια σε πολιτικές φτωχοποίησής τους και εξάντλησης του περιβάλλοντος. Εντούτοις, η δράση τους απαξιωνόταν και παρέμενε σε μεγάλο βαθμό περιθωριοποιημένη. Τελευταία όμως, επειδή κατέστη αντιληπτό πως τα κατοχυρωμένα ιθαγενικά δικαιώματα αποτελούν ίσως το μόνο ισχυρό νομικά αναγνωρισμένο ανάχωμα ενώπιον της εξορυκτικής εκμετάλλευσης και καπιταλιστικής εξάπλωσης, πολίτες των Αμερικάνικων Πολιτειών και του Καναδά συμπράττουν και συνδιαμορφώνουν με τους ιθαγενείς. Μάλιστα παρατηρείται η προσέγγιση από τους λευκούς να έχει απεκδυθεί της τάσης να προβάλει την ανωτερότητά της και οι Αμερικάνοι/Καναδοί απευθύνονται στους ιθαγενείς αρχικά με μια έκκληση βοήθειας, έπειτα συμπράττουν ως ένα σύνολο.

Η απουσία πρωτοκαθεδρίας είναι ουσιώδης προϋπόθεση για την

ποικιλομορφία και ριζοσπαστικότητα της ομάδας. Καμία ομάδα, ούτε κουλτούρα ούτε μοντέλο πρακτικής δεν ηγείται. Τα πραγματικά ελπιδοφόρα κινήματα χαρακτηρίζονται από έλλειψη ηγεσίας και δεν γίνεται να μιλάμε για κατευθύνσεις που τους τίθενται, αλλά αποφάσεις που παίρνονται συλλογικά και ισότιμα. Η Ρος αναγνωρίζει στον τρόπο λήψεων αποφάσεων ένα πρόταγμα για τη συλλογική ζωή.

Η πολιτική ζωή αποκτά νόημα όταν οι άνθρωποι μαζί, γκρεμίζοντας τις περιφρουρήσεις διαχωρισμών δημιουργούν δομές και ανακαλούν τρόπους συνύπαρξης. Αυτή είναι μια διαδικασία που για να ωριμάσει και αφομοιωθεί χρειάζεται βεβαίως χρόνο και προσπάθεια. Αυτός ο χρόνος και η βούληση για προσπάθεια συναντάται κατεξοχήν σε κοινότητες όπου η Ρος υπογραμμίζει πως **δεν υπάρχει διάκριση μεταξύ καθημερινής ζωής και αγώνα.**

Όταν όλη η πόλη, ή τουλάχιστον το συντριπτικό μεγάλο τμήμα της όπου κινήσε είναι ένα εργαστήριο επανάστασης, όπως συνέβαινε στον Μάη του ‘68 και εν μέρει όπως συνέβη με τα Κίτρινα Γιλέκα, φέρεις την εξέγερση παντού πάνω σου, μέσα σου, εξελίσσεσαι με αυτή και αντιστοίχως αυτή με εσένα. Η Ρος αναφέρει «για να κατοικείς έναν αγώνα για ένα τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα πρέπει συνεχώς να μεταμορφώνεσαι».

Έτσι προκύπτει κάτι σχεδόν μαγικό, αντί να *έχεις* αφηρημένες πολιτικές απόψεις, *είσαι* μια βιωμένη επαναστατική ύπαρξη που συνεχώς μεταμορφώνεται. Ο στόχος τότε, σε αυτά τα μαγικά χρονικά διαστήματα όπου οι άνθρωποι ενώνονται και δρουν, δεν μετατίθεται αφηρημένα στο απώτερο μέλλον αλλά βρίσκεται στο τώρα, στη καθημερινότητα. Αυτό συνέβη πχ. τον Δεκέμβρη του 2008 όταν ξεπήδησαν δεκάδες κέντρα αγώνα, έγιναν καταλήψεις και ο κόσμος συζητούσε συνεχώς, δρούσε ανελλιπώς, ***ζώντας*** πράγματι κάτι εκείνες τις μέρες και μοιράζοντας αυτό το κάτι με τόσες άλλες συντρόφισσες, τόσο άλλο ετερόκλητο κόσμο.

Η υπεράσπιση της κοινότητας στην οποία μετέχεις καθημερινά, μάλιστα ξεπερνώντας την εαυτή ως μονάδα, είναι σίγουρα κάτι που νοιώθεις πως αξίζει να *υπερασπιστείς.* Όπως το θέτει και η

Ρος, όταν ξεκινάς από κάτι που αγαπάς, γεννάται περισσότερη αλληλεγγύη και συγκρίνει σε αυτό το σημείο την υπεράσπιση ενός αγαπημένου χώρου-δομής με τα αφηρημένα καλέσματα που απευθύνονται μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης πχ. ενάντια στο ΝΑΤΟ εδώ ή τα κενά λόγια προτροπής σε πορεία κατά του Τραμπ στην Αμερική, χωρίς να αναζητείται και προτάσσεται **κάτι που μας ενώνει** απέναντί τους. Αυτό το συνεκτικό στοιχείο δεν είναι απαραίτητα κάτι από αυτά που μας έρχονται τώρα στο μυαλό, οι καθιερωμένες αξίες. Αντιθέτως, σημαντικό κομμάτι της εναλλακτικής δράσης και δόμησης κοινοτήτων που αντιμάχονται το υπάρχον σύστημα όχι μόνο παραγωγής και κοινωνικοποίησης αλλά και αρχών, είναι η επανοηματοδότηση και επαναξιολόγηση.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η **ZAD** της οποίας τα αρχικά αντιστοιχούσαν στο Zone d’ amenagemnt differe (δλδ ζώνη αναβληθείσας ανάπτυξης), αλλά με την άφιξη των πρώτων καταληψιών η ZAD επανα-βαφτίστηκε για να σημαίνει zone a defender, δηλαδή ζώνη προς υπεράσπιση. Τι έχει αξία λοιπόν; Για τις καταληψίες της ZAD, αξία έχει αυτός ο άγονος λασπότοπος που το κράτος σχεδίαζε να εκμεταλλευθεί και υποτάξει σε μηχανή ακόρεστης ανάπτυξης θεωρώντας τον μερικά άχρηστα στρέμματα γης. Άλλωστε αυτή η προσέγγιση είναι ιδιαίτερα επικρατούσα στα αναπτυξιακά και ειδικότερα εξορυκτικά σχέδια στα οποία αποβλέπουν συμπαιγνίες κυβερνήσεων και εταιριών.

Τα περισσότερα εξορυκτικά έργα προβλέπονται σε περιοχές ήδη περιθωριοποιημένες, φτωχές, συνήθως παραμεθόριες ή με κατοίκους εθνικής μειονότητας. Ο τόπος, οι άνθρωποι, τα σπίτια και η φύση βαφτίζονται στα εξορυκτικά σχέδια ως «υποκείμενα», δηλαδή άνευ αξίας, ασήμαντα στοιχεία που τους γίνεται μνεία μόνο επειδή πρέπει να τύχουν κάποια διαχείρισης πριν την εκτέλεση του σχεδίου. Ρατσισμός και οικονομία, από τη μια, σε αγαστή συνεργασία εκτοπίζουν ήδη εγκαταλελειμμένους ανθρώπους ή εισέρχονται σε περιοχές πχ. της Αμερικής που αποτέλεσαν κατεξοχήν τόπο δημιουργίας πόλεων των απελευθερωμένων σκλάβων[3]. Από την άλλη, κυριαρχεί ένας τρόπος σκέψης που

αποπροσωποιεί τα ανθρώπινα και μη ζώα της περιοχής, το οικοσύστημά της και τα υποβαθμίζει σε αντικείμενα προς εκμετάλλευση για την απόσπαση κέρδους.

Αντιμετωπίζοντας αυτή την υποτίμηση, κοινότητες στην Αμερική και στην Ευρώπη επανέφεραν στο προσκήνιο αξίες και ιδανικά αλλά και τρόπους συσπείρωσης και δράσης που είχαν για χρόνια παραμεριστεί από την ατομικιστική προσέγγιση. Ο στόχος, άλλωστε δεν είναι η κατάληψη της εξουσίας, δεν εποφθαλμιούμε τη θέση και άρα ούτε χρησιμοποιούμε τις μεθόδους τους, ούτε κρίνουμε με βάση τα ιδανικά τους. Οι κοινότητες επιδιώκουν την απόσχιση και τη δημιουργία. Με αυτόν τον τρόπο, αποδεικνύεται η πίστη πως το κράτος δεν είναι η κοινωνία αλλά επιβάλλεται σε αυτή. Επομένως, δημιουργώντας εναλλακτικές δομές αφενός καθιστούμε το κράτος περιττό, αφετέρου εγκαταλείπουμε ό,τι έχει προσπαθήσει να μας εμποτίσει, τις αξίες του.

Η Κριστίν Ρος υποστηρίζει, «να δώσουμε αξία σε αυτό που δεν έχει αξία». Είναι ένα σύνθημα τόσο στρατηγικής όσο και πρακτικής.

Αναφέρει, ενδεικτικά, το παράδειγμα τον Αφροαμερικανών στο Όκλαντ και το Σικάγο όταν το 1960 το Κόμμα Αυτοάμυνας των Μαύρων Πανθήρων προσδιόρισε τις μαύρες γειτονίες και το να είσαι μαύρη καθαυτά ως αξίες. Ως αξίες είναι και άξιες υπεράσπισης. Άλλωστε η μετάφραση «αυτοάμυνα» της λέξης self-defense, αποκρύπτει την εξαρχής ύπαρξη της έννοιας της υπεράσπισης, που δεν πρόκειται απλά για άμυνα αλλά οχυρωμένη επίθεση.

Τι σημαίνει δηλαδή η **ανάγκη επαναξιολόγησης**; Η Κριστίν Ρος εξηγεί, «δίνουμε υπέρμετρη αξία σε κάτι που δεν αποτιμάται από την αγορά. Δεν σημαίνει τόσο ότι υποτιμάται από την αγορά, αλλά ότι δεν χρησιμοποιούμε την αγορά ως κλίμακα για τον προσδιορισμό της αξίας».

Αυτή η μετατόπιση στις αξιολογήσεις μας έχει τη δυνατότητα να κάνει μερικές ή και μεγαλύτερες επαναστάσεις στο νοητικό μας

και έτσι να επαναποτυπώσει την εικόνα μας για μια ουτοπική κοινωνία. Το σύγχρονο κοινωνικο-οικονομικό σύστημα έχει αποκλείσει και απαξιώσει πολλαπλές εκφάνσεις κοινωνικής ζωής, αρχές, ιδέες αλλά και υποκείμενα. Ενδεικτικά θα μπορούσαμε να παραπέμψουμε στον Aylon Cohen ο οποίος στο έργο του «Υπερασπιζόμαστε τα ζώα που σκοτώνουν τους καταπιεστές τους»[4] αναλύει πως κάθε κοινωνία δομείται αποκλείοντας κάτι ως ξένο κι εκτός αυτής με αποκορύφωμα στις σύγχρονες κοινωνίες τον αποκλεισμό των ζώων. «Το ζώο», γράφει, «αντιπροσωπεύει το συστατικό εξωτερικό πεδίο της κοινότητας, ενώ η αμφισβήτηση της θέσης κάποιου ως αποκλεισμένου σημαίνει την αμφισβήτηση της σχέσης της υποκειμενικότητας του με τη ζωικότητα». Υποστηρίζει επιπλέον ότι «η καθιέρωση της ιεραρχίας των ειδών ως κάτι φυσικό και η μετατόπισή της από την Ευρώπη στους γηγενείς δημιούργησε τους συλλογιστικούς μηχανισμούς που απαιτούνταν για τη δικαιολόγηση και θέσπιση της αποικιοκρατίας». Επομένως, διαβλέπουμε πώς η επανεκτίμηση απαξιωμένων αντικειμένων, χώρων αλλά και υποκειμένων θα σήμαινε την ουσιαστική κοινωνική επανάσταση.

Ανατρέχοντας πάλι πίσω στην Κομούνα, συναντάμε αυτή την αντίληψη επανοηματοδότησης στην πράξη με την κατάρρευση του διαχωρισμού και της ιεράρχησης ανάμεσα σε καλλιτέχνιδες και τεχνίτες. «Όλη η καλλιτεχνική εργασία είναι ίδια. Δεν μας απασχολεί τι θεωρείται τέχνη, θέλουμε απλά να δημιουργήσουμε παντού τις συνθήκες για την τέχνη» διακήρυτταν. «Η τέχνη είναι ακαδημαϊκός πονοκέφαλος» ήταν ένα από τα συνθήματα του Μάη. Το στοίχημα είναι, λοιπόν, να την κάνουμε επαναστατική ζάλη. Άλλωστε η καλλιτεχνική αναζήτηση ενέχει κάτι το επαναστατικό. Η Κριστίν Ρος στο βιβλίο ανακαλεί ένα απόσπασμα από έργο του Ρανσιέρ όπου λέει ότι οι πιο επικίνδυνοι εργάτες δεν ήταν όσοι τραγουδούσαν επαναστατικά τραγούδια, αλλά όσοι προσπαθούσαν να γράψουν ποίηση στη διάρκεια της νύχτας και να σκεφτούν φιλοσοφικά.

Επίσης, σε κάποιο άλλο σημείο η Ρος κάνει αναφορά στο καλλιτεχνικό ρεύμα του **εκλεκτισμού,** το οποίο προτάσσει την

αντίθεση στην κυριαρχία ενός μόνο παραδείγματος και επιδιώκει την άντληση μοτίβων από πολλαπλές πηγές- όρος που υιοθετήθηκε και στη φιλοσοφία για όσους εμπνέονται από πολλαπλές παραδόσεις και δεν ακολουθούν μόνο ένα ρεύμα. Αυτές οι σκέψεις οδηγούν τη Ρος στο συμπέρασμα πως **η ουσία της πολιτικής είναι η κατάλυση της ετερονομίας προς μια ενσωμάτωση όλων σε ένα σύνολο, ώστε να προκύψει ένα νέο είδος κοινής κοινωνικής ζωής η οποία θα θεμελιώνεται στη συλλογική λήψη αποφάσεων.** Ας φανταστούμε, λοιπόν, και ας παλέψουμε για κοινότητες που συμπεριλαμβάνουν και δημιουργούν -δεν αποκλείουν και περιχαρακώνονται. Άλλωστε αυτή είναι και η περίπτωση της Κομούνας που δεν πρόκειται για ένα εργατικό κίνημα αλλά περιλαμβάνει και τα μωρά, τα παιδιά, τα ζώα και όλες τις παραμέτρους της κοινωνικής ζωής, ως η πλουσιότερη λαϊκά μορφή.

Το πρόσφατο κίνημα των Κίτρινων Γιλέκων αναφερόταν συνεχώς ως συσπείρωση πολύ διαφορετικών ατόμων. Ικανοποιεί δηλαδή το όραμα των κοινοτήτων και κινημάτων όπως τα προσεγγίζει η Ρος; Οι αμφιβολίες που προκύπτουν είναι αξιοσημείωτες. Αρχικά τα ετερόκλητα γενικόλογα «αιτήματα» τα οποία υποτίθεται πως κυκλοφόρησαν από τα Κίτρινα Γιλέκα συμπεριλάμβαναν απαιτήσεις με σαφώς ρατσιστική χροιά και ήταν απόλυτα προσανατολισμένα σε μια λογική ικανοποίησης των πολιτών από το κράτος, χωρίς να έχει διατυπωθεί το σχέδιο ή η επιθυμία, έστω το όραμα για κάτι πραγματικά, ριζικά διαφορετικό. «Σήμερα ο μαζοχισμός λέγεται ρεφορμισμός» έγραφαν παλιότερα στους τοίχους του Παρισιού το 1968.

Παρ’ όλα αυτά και το 2018 είχαν γραφτεί όμορφα και επαναστατικά μηνύματα «Όμορφη σαν ανόθευτη επανάσταση» είχε βάψει κάποιος σε έναν τοίχο. Πράγματι, κάπως έτσι ξεκίνησε, ανόθευτα, με την έννοια του αυθόρμητα, δυναμικά και αχαλίνωτα. Δεν επρόκειτο απλά για μια δράση ενάντια στον νέο φόρο για τα καύσιμα κι ας ήταν αυτή η αφετηριακή του βάση. Άνθησε σε κάτι πολύ παραπάνω. Όπως αναφέρει η αναρχική ομάδα Salvador-Seguí,[5] πολίτες μαζικά εκκινούμενοι από την απόγνωση που προκλήθηκε από «τις πολιτικές κοινωνικής καταστροφής των

διαδοχικών κυβερνήσεων» ωθήθηκαν σε μια **εξέγερση**, την οποία οι Salvador-Seguí ορίζουν ως «μια εξέγερση ενάντια στην ακριβή ζωή».

Σε κείμενό τους συνεχίζουν ως εξής: «Ακόμα κι αν καταγγείλουμε ρατσιστικές θέσεις που εκφράζονται τοπικά, τα κίνητρα εκείνων που αγωνίζονται είναι πάνω από όλα κοινωνικά. Αυτό εκφράζεται από διεκδικήσεις που μερικές φορές προκαλούν σύγχυση, αλλά αυτό συμβαίνει σε οποιοδήποτε αυθόρμητο λαϊκό κίνημα. Πρέπει να σημειωθεί ότι το θέμα της τιμής των καυσίμων δεν είναι πλέον κεντρικό ζήτημα: αυτό που ξεχωρίζει είναι η καταγγελία της επισφάλειας, η καταγγελία της περιφρόνησης». Συμπληρωματικά ο Ζακ Ρανσιέρ[6] έγραψε, «η απόρριψη ενός ορισμένου φόρου γίνεται συνείδηση ενός άδικου φορολογικού συστήματος κι έπειτα συνείδηση της παγκόσμιας αδικίας μιας πλανητικής τάξης».

Βλέπουμε, λοιπόν, πως οι Γαλλίδες και Γάλλοι ωθήθηκαν σε δράση πολύ πιο μαζική και ελπιδοφόρα από απλή αντίθεση σε έναν φόρο, καθώς ήταν κάτι ασυγκράτητο. Χαρακτηρισμός που αποδεικνύεται από το γεγονός ότι την πρώτη ημέρα δράσης, τη 17η του Νοέμβρη, στήθηκαν περίπου 2.000 μπλόκα ανά τη Γαλλία, από τα διόδια των αυτοκινητοδρόμων- δηλαδή σε **μη-τόπους** που όλες προσπερνάμε και αδιαφορούμε- αλλά και σε εισόδους κάποιων εμπορικών κέντρων, όπως και σε ορισμένα διυλιστήρια και λιμάνια.

Η συνέχεια ήταν επίσης εντυπωσιακή και για αυτό πολλά βλέμματα στράφηκαν προς τη Γαλλία, ενώ Γάλλοι καλούσαν «τι περιμένετε, ελάτε!»[7]. Είναι λογικό πως με την πάροδο των ημερών τα μπλόκα μειώθηκαν και οι εντάσεις περιορίστηκαν. Αυτό εξηγείται όχι μόνο από τη σκληρή καταστολή και τη συνήθη αποχώριση αρχικώς συμμετεχόντων, αλλά και από το γεγονός πως οι συμμετέχοντες, πολλοί από τους οποίους βρίσκονταν στους δρόμους για πρώτη φορά, εργάζονταν και είχαν ανάγκη να επιστρέψουν στη δουλειά. Παρ’ όλα αυτά ορισμένα μέρη παρέμεναν μονίμως κατειλημμένα και κάποιες φορές μερικώς αποκλεισμένα για πολύ μεγάλο διάστημα.

Είναι εντυπωσιακό το πώς το κράτος δεν μπόρεσε να αντικρούσει όλη αυτή τη συσσωρευμένη οργή. Ο αριθμός των μπάτσων που κινητοποιήθηκαν ήταν σχεδόν στο σύνολο αυτών που μπορεί να κινητοποιήσει το γαλλικό κράτος. Παρ' όλα αυτά σε πολλές διαδηλώσεις, η εξέγερση όχι μόνο δεν καταπνίγηκε αλλά και ξεπέρασε κατά πολύ τον έλεγχο των αρχών. Η αστυνομία προσπαθούσε να καταστείλει τα πάντα και έτσι ο αριθμός των φυλακισμένων, τραυματιών και ακρωτηριασμένων αυξανόταν καθημερινά. Το βασικότερο όμως πρόβλημα της κυβέρνησης ήταν ότι οι άνθρωποι που διαδηλώνουν κι εξεγείρονται νιώθουν πως **νομιμοποιούνται να το κάνουν** και ότι διεκδικούν αυτό που τους ανήκει. Όπως αναφέρουν από τη Salvador-Seguí «Όσο πιο πολύ αισθάνεται ότι είναι απονομιμοποιημένη, τόσο πιο πολύ χτυπά η εξουσία».

Ορισμένοι κρίνουν πως εκδηλώθηκαν οι μεγαλύτερες ταραχές τουλάχιστον από την περίοδο του 1968. Αν συνυπολογίσουμε τις καταλήψεις, τις διαδηλώσεις, τις συγκρούσεις, ακόμα και μερικές λεηλασίες, η εκτίμηση φαίνεται ορθή. Χαρακτηριστική υπήρξε η 24η Νοεμβρίου 2018, ημέρα που οργανώθηκε η πρώτη διαδήλωση του κινήματος στο Παρίσι, στην οποία ήρθαν πάρα πολλοί άνθρωποι από όλη τη Γαλλία. Από εκείνη τη μέρα μπορούμε ενδεικτικά να συγκρατήσουμε εικόνες οδοφραγμάτων από τα Ηλύσια Πεδία. Η πιο κυριλέ λεωφόρος της χώρας που οδηγεί στο κυβερνητικό μέγαρο είχε αποκλειστεί από διαδηλωτές. Βεβαίως, πέρα από την πολιτική νομιμοποίηση της κυβέρνησης και τον κοινωνικό αναβρασμό, το πλήγμα για την οικονομία ήταν βαρύτατο, ύψους δισεκατομμυρίων. Απόλυτα κατανοητό αν συλλογιστούμε πως το 15%-25% του ετήσιου κέρδους των μεγάλων μαγαζιών προκύπτει από τις αγορές τα τέσσερα Σάββατα πριν από τα Χριστούγεννα.

Ένα συντριπτικά μεγάλο μέρος της κοινωνίας όχι απλά υποστήριζε και συμφωνούσε με τα Κίτρινα Γιλέκα, αλλά έβγαινε μαζί τους στον δρόμο. Μάλιστα όχι μόνο στον δρόμο, δημιουργήθηκαν και δομές, μερικές από τις οποίες διατηρήθηκαν και εξελίχθηκαν σε ένα συντονισμένο **δίκτυο οριζόντιων συνελεύσεων**. Ενδεικτικά

αναφέρω το St. Nazaire, λιμάνι όπου τα Κίτρινα Γιλέκα δημιουργήσαν έναν κοινό τόπο για να μοιράζονται την καθημερινότητά τους («το σπίτι του λαού»). Κείμενα αναρχικών που σχολίαζαν την κατάσταση, διαπίστωναν την άμεση ανάγκη ανθρώπων να μιλήσουν, να κοινωνικοποιήσουν τα προβλήματά τους. Το στοίχημα είναι να αποδειχθεί, αν πέρα από την επικοινωνία, θα επιτευχθεί η πρόταση ουσιαστικών αυτόνομων και εξεγερσιακών λύσεων.

Βεβαίως, στους τόπους όπου οι άνθρωποι συγκεντρώνονταν για να μοιραστούν προβληματισμούς και κράτησαν καταλήψεις για μεγάλα διαστήματα, επικρατούσαν πραγματικά καθαρές αντιρατσιστικές θέσεις. Ωστόσο, αυτό δεν χαρακτηρίζει το κίνημα συνολικά και πρέπει να το αποδεχτούμε αποτιμώντας το. Η απόσταση που μας χωρίζει από τη Γαλλία με δυσκολεύει από το να αποτιμήσω αν τα Κίτρινα Γιλέκα μπόρεσαν να καθορίσουν απόλυτα απελευθερωτικά προτάγματα και να προστατευτούν από τον φασισμό που όλο και κερδίζει έδαφος στην Ευρώπη. Οραματιζόμενες συνολικές, συμπεριληπτικές εξεγέρσεις δεν σημαίνει αποδοχή φασιστικών τραγουδιών και ψαλμούς του εθνικού ύμνου, ακόμα και αν πολλοί υποστήριξαν πως η σημαία της Γαλλίας δεν χρησιμοποιούταν εθνικιστικά αλλά ως σύμβολο των ιδεών της Γαλλικής Επανάστασης. Στην πραγματικότητα, όταν ενσωματώνεις στον αγώνα σου σύμβολα εθνικά, αποικιοκρατικά και κρατικά υποσκελίζεις την έννοια του αγώνα εξαρχής.

Σύμφωνα με ενημερώσεις από συντροφικές ομάδες στη Γαλλία, δεν υπήρχε ομοιογενής φασιστική απειλή και εμπλοκή στις κινητοποιήσεις. Σε κάποιες πόλεις οι φασίστες δεν αποτελούσαν μέρος του κινήματος, ενώ σε λίγες άλλες πόλεις αποτελούσαν τον πυρήνα του. Εντούτοις, η γενική αίσθηση των εμπλεκομένων ήταν πως σε αρκετά μέρη οι διαδηλωτές είναι φανερά και ρητώς ενάντια στον ρατσισμό και τον φασισμό. Αυτό δεν εμπόδισε να συμβούν περιστατικά όπως με τη νεαρή γυναίκα που φορούσε μαντίλα, η οποία διατάχτηκε να την απομακρύνει υπό πίεση. Μάλιστα, εξοργιστικό περιστατικό αποτελεί η κίνηση μιας ομάδας από κίτρινα γιλέκα, η οποία μετά την ανακάλυψη μεταναστών που

κρύβονταν σε ένα φορτηγό, κάλεσε την αστυνομία για να τους συλλάβει.

Οπότε, τι συγκρατούμε και πως προσεγγίζουμε τα Κίτρινα Γιλέκα; Φάνηκε ότι αρκετοί που φόρεσαν το κίτρινο γιλέκο τους ονειρεύονταν αστυνομοκρατία, και προσπάθησαν να εφαρμόσουν τη χειρότερη αντιδραστική ρατσιστική αντίληψη περί δικαιοσύνης. Δίχως να ξεχνάμε πως για πολλές ήταν η πρώτη διαδηλώση στη ζωή τους, αυτό δεν μας στερεί τη δυνατότητα να σχολιάσουμε ότι η οργή μέρους του κινήματος περιορίστηκε σε καταγγελία κατά των διευθυνόντων και του πολιτικού συστήματος είτε χωρίς διόλου αντιπροτάσεις είτε με ξεκάθαρα συντηρητικές απόψεις μιας άλλης τάξης πραγμάτων που υποστήριζαν ως αυτόκλητες πολιτοφυλακές, παράλληλα με αιτήματα φιλελευθέρου προσανατολισμού ενάντια στους υπαλλήλους, στις παροχές και στα κοινωνικά επιδόματα. Παρ' όλα αυτά, αυτό το τμήμα των Γιλέκων γρήγορα γύρισε στην κανονικότητα. Σήμερα, στις συνελεύσεις, η εικόνα είναι πολύ διαφορετική: ένα πολύμορφο σύνολο ανθρώπων με κοινή συνισταμένη την άρνηση αποδοχής της πραγματικότητας που βιώνουν.

Ερωτήματα όπως του τι θα έπρεπε να είχε συμβεί ή να συμβεί είναι άτοπα, άκαιρα και στερούνται νοήματος. Αναμένουμε, γεμάτοι προσδοκία και περιέργεια αν θα διατυπωθούν πιο ριζοσπαστικά αιτήματα που συνενώνουν τον κοινωνικό με τον οικολογικό αγώνα, όπως η δημιουργία δημόσιων και δωρεάν συγκοινωνιών, η φορολόγηση του κεφαλαίου αντί των εργαζομένων, αυξήσεις των μισθών και των συντάξεων. Κυρίως όμως, όπως υπογραμμίζουν οι Salvador Segui: «Δεν πρέπει όμως να ξεχνάμε ότι αυτές οι άμεσες απαιτήσεις, απολύτως απαραίτητες, δεν θα μπορέσουν μακροπρόθεσμα να αποσοβήσουν την κοινωνική δυστυχία που παράγει δομικά το καπιταλιστικό σύστημα».

Είμαι το ίδιο μπερδεμένη και αισιόδοξη με εσάς σχετικά με την έκβαση του κινήματος. Ωστόσο, είμαι βέβαιη πως δεν θα προβώ σε έναν χαρακτηρισμό: δεν θα κάνω λόγο για χαμένη ευκαιρία. Τέτοιες εκφράσεις τρέφουν την αδράνεια που προκαλεί η απαισιοδοξία και η μελαγχολία. Συχνά λέω πως μας θέλουν

καταθλιπτικές και αδρανοποιημένες. Στη Γαλλία τουλάχιστον συνέβη κάτι. Και αυτό το κάτι μάλιστα δεν ήταν απλό: χιλιάδες άνθρωποι βρέθηκαν στους δρόμους, για μέρες και μάχονταν και οραματίζονταν. Πολλοί απέκτησαν βιώματα και εμπειρίες που δεν μπορούσαν ποτέ να φανταστούν και πολλές συνεχίζουν να αγωνίζονται, να υπερασπίζονται.

Όλα αυτά συνθέτουν μια συλλογική μνήμη αλλά και επιβεβαιώνουν πως καιροφυλαχτεί έντονη οργή και αμφισβήτηση. Αυτή τη φορά η οργή εκφράστηκε με αυτόν τον τρόπο και για αυτό το διάστημα και ούτε ο τρόπος ούτε η χρονικότητα θα πρέπει να υποτιμούνται. Η μεγάλη πλειονότητα των Κίτρινων Γιλέκων ήταν άνθρωποι δίχως πολιτική επαναστατική στράτευση και συνείδηση. Παρ' όλα αυτά κατάφεραν να υιοθετήσουν ριζοσπαστικές βλέψεις και να δράσουν δια μέσω μιας ριζοσπαστικής οριζοντιότητας, η οποία θεωρούταν τόσο μακριά τους, κατόρθωμα μονάχα νέων με αντιεξουσιαστικές θέσεις και κινημάτων με επιθετικά χαρακτηριστικά σαν το Occupy και τη ZAD. Αυτά όσον αφορά τον τρόπο.

Σχετικά με τον χρόνο, θα μπορούσαμε να συνδέσουμε εδώ τη διαφορετική συλλογική χρονικότητα στην οποία κάνει αναφορά η Κριστιν Ρος. Η Ρος σκιαγραφεί τις «διακοπές» (interruptions), δηλαδή τον χρόνο όταν δεν εργάζεσαι απλά για να κερδίσεις μισθό, όταν δομείς κάτι. Τότε, λέει, **ο χρόνος κυλάει διαφορετικά.** Ειδικότερα ας στραφούμε στην πρακτική της κατάληψης που σημαίνει τη δημιουργία μιας συγκεκριμένης χρονικότητας αποσπασμένης από την καθιερωμένη τάξη των πραγμάτων. Ακόμα και τοπικά τα Κίτρινα Γιλέκα έχουν ενδιαφέρον. Στο Ιρακ εμφανίστηκαν στις 04/12 στη Βασόρα διαδηλωτές με κίτρινα γιλέκα που επιτέθηκαν στο κτήριο του γραφείου του κυβερνήτη της επαρχίας, διεκδικώντας καλύτερες δημόσιες υπηρεσίες και διαμαρτυρόμενοι για την εκτεταμένη διαφθορά. Στη Βουλγαρία κίτρινα γιλέκα, επίσης αιτήθηκαν τη μη αύξηση της τιμής των καυσίμων, ενώ στο Μαυροβούνιο πραγματοποιήθηκε διαδήλωση με κίτρινα γιλέκα στις 8 Δεκέμβρη με αφορμή τη φυλάκιση ενός βουλευτή της αντιπολίτευσης. Πιο

μακριά στο Ρεουνιόν, βόρεια της Μαδαγασκάρης, διαδηλωτές διαμαρτυρήθηκαν βίαια για την κακοδιαχείριση όπως και στην Μαρτινίκα. Τίποτα, ωστόσο, δεν είναι ιδανικό: στη Γερμανία, στη Σουηδία αλλά και στον Καναδά εμφανίστηκαν κίτρινα γιλέκα με ρατσιστικά συνθήματα[8]….

Οι παραπάνω διαπιστώσεις συγκλίνουν στο συμπέρασμα πως η κοινωνική πραγματικότητα είναι πολύ σύνθετη για να κριθεί με βάση έναν τρόπο σκέψης και να καταλήξουμε σε απόλυτα θετικά ή αρνητικά συμπεράσματα. Ορισμένες κοιτάμε τα Κίτρινα Γιλέκα με ελπίδα, ορισμένες με απογοήτευση. Προσωπικά, νομίζω πως πρέπει να στεκόμαστε κριτικά: χωρίς να προβάλλουμε πάνω τους δικά μας μεγαλεπήβολα οράματα από την ασφάλεια της απόστασης, αλλά και αντίστροφα χωρίς να τα εξιδανικεύουμε φαντασιώνοντας ότι δεν τα διακρίνουμε κοντά μας. Σίγουρα δεν πρέπει να μας καταβάλλει αυτό που στη συζήτηση με την Κριστίν Ρος αναφέρεται ως «ποίηση της ήττας», που η Ρος θεωρεί ότι είναι «άλλη μια εκδοχή του πάθους για ήττα».

Αντί να δίνουμε έμφαση στη μελαγχολία του απολογισμού, ας οργανώσουμε τις δικές μας αντιστάσεις και υπερασπίσεις.

Σημειώσεις:

[1] Καραγεωργάκης, Σ. (2016). *Περιβαλλοντική Φιλοσοφία και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.* Αθήνα: Περιοδικό-Εκδόσεις Ευτοπία.

[2] Κλάιν, N. (2014). *Αυτό αλλάζει τα πάντα/ Καπιταλισμός εναντίον κλίματος.* Αθήνα: Λιβάνη.

[3] Κλάιν, N. (2014). *Αυτό αλλάζει τα πάντα/ Καπιταλισμός εναντίον κλίματος.* Αθήνα: Λιβάνη.

[4] Cohen, A. (2017). *Υπερασπιζόμαστε τα ζώα που σκοτώνουν τους καταπιεστές τους.* Αθήνα: κυαναυγή

[5] *Μια κριτική της αναρχικής ομάδας Salvador Segui για το κίνημα των Κίτρινων Γιλέκων* (22 Νοέμβρη 2018) Μετάφραση: δυσήνιος ίππος.

[6] Ρανσιέρ Ζ. *Οι Αρετές του μη Εξηγήσιμου-Σχετικά με τα Κίτρινα Γιλέκα.* Από τη συλλογή κειμένων «Κίτρινα Γιλέκα» εκδ. Βαβυλωνία (2019)

[7] Beyond Europe *Τα Κίτρινα Γιλέκα θριαμβεύουν; Τι συμβαίνει στη Γαλλία;* Από τη συλλογή κειμένων «Κίτρινα Γιλέκα» εκδ. Βαβυλωνία (2019)

[8] Εφημερίδα δρόμου Άπατρις: *Κίτρινα Γιλέκα: σχετικά με τη διασπορά της εξέγερσης* (13/12/2018)

Οι Συνέχειες του Μάη: Από το '68 ως τα Κίτρινα Γιλέκα (Βίντεο)

Εκδήλωση – συζήτηση με αφορμή τη νέα έκδοση της Βαβυλωνίας "Ένας Καφές με την Κριστίν Ρος για τις συνέχειες του Μάη του '68" που έλαβε χώρα στις 07/02/2019 στο Little Tree Books & Coffee στο Κουκάκι.

Εισηγητές: Yavor Tarinski (Agora International), Γιάννης Κτενάς (Περιοδικό Kaboom), Στέφανος Μπατσής (Περιοδικό Βαβυλωνία)

Το νέο αυτό βιβλίο περιλαμβάνει τη συζήτηση των συντακτών της 'Β' με την Αμερικανίδα θεωρητικό Κριστίν Ρος καθώς και την ομιλία της στο Β- Fest. Οι μελέτες της ίδιας αποκτούν νέα επικαιρότητα με τα γεγονότα των ημερών, το κίνημα των Κίτρινων Γιλέκων στη Γαλλία.

Στο επίκεντρο της εκδήλωσης και της συζήτησης βρεθήκε η ανάδειξη ενός "άλλου" Μάη και τα κομμάτια αυτού που μένει ζωντανό από το '68, πέρα από τις επίσημες κατασκευές της

μνήμης και τις επετείους. Ποιο είναι το δημοκρατικό νήμα που μπορεί να συνδέσει την Παρισινή Κομμούνα του 1871 και την Κομμούνα της Ναντ με τα σύγχρονα κινήματα όπως η Zad και τα Κίτρινα Γιλέκα; Ποια είναι η αξία των αγώνων υπεράσπισης, πώς και πότε γίνεται ορατή η διάρκειά τους; Αυτά είναι κάποια από τα ερωτήματα που εμψύχωσαν τον διάλογό μας.

Δυο λόγια για την Κριστίν Ρος:

Η **Κριστίν Ρος** είναι Αμερικανίδα καθηγήτρια συγκριτικής γραμματολογίας στο Πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης, επηρεασμένη σε μεγάλο βαθμό από τη Γαλλική Φιλοσοφική Σχολή. Ερευνά εδώ και δεκαετίες την επαναστατική ιστορία και θεωρία με κύριο ενδιαφέρον τις γαλλικές αστικές εξεγέρσεις, όπως η Παρισινή Κομμούνα και ο Μάης του ’68. Τα βιβλία της “Communal Luxury: The Political Imaginary of the Paris Commune”, “May ’68 and Its Afterlives” και “The Emergence of Social Space: Rimbaud and the Paris Commune” την έκαναν ευρέως γνωστή στα σύγχρονα κινήματα και στον χώρο της ριζοσπαστικής σκέψης.

Εκδήλωση Πειραιάς | “Οι Συνέχειες του Μάη: Από το ‘68 ως τα Κίτρινα Γιλέκα” 22/02

Με αφορμή τη νέα έκδοση της Βαβυλωνίας “Ένας Καφές με την Κριστίν Ρος για τις συνέχειες του Μάη του ‘68” σας προσκαλούμε στην εκδήλωση – συζήτηση:

“Οι Συνέχειες του Μάη: Από το ‘68 ως τα Κίτρινα Γιλέκα”

Εισηγητές:
Βαγγέλης Πουλέτσος (ΕΚΧ Φαβέλα)
Νίκος Ιωάννου (Περιοδικό Βαβυλωνία)
Χρήστος Καραγιαννάκης (μεταπτυχιακός φοιτητής φιλοσοφίας)

Παρασκευή 22/02/2019 | Ώρα: **20:00**
στο **ΕΚΧ Φαβέλα** (Ναυάρχου Βότση 11, Πειραιάς)

Το νέο αυτό βιβλίο περιλαμβάνει τη συζήτηση των συντακτών της ‘Β’ με την Αμερικανίδα θεωρητικό Κριστίν Ρος καθώς και την ομιλία της στο Β- Fest. Οι μελέτες της ίδιας αποκτούν νέα επικαιρότητα με τα γεγονότα των ημερών, το κίνημα των Κίτρινων Γιλέκων στη Γαλλία.

Στο επίκεντρο της εκδήλωσης και της συζήτησης θα βρεθεί η ανάδειξη ενός “άλλου” Μάη και τα κομμάτια αυτού που μένει ζωντανό από το ’68, πέρα από τις επίσημες κατασκευές της μνήμης και τις επετείους. Ποιο είναι το δημοκρατικό νήμα που μπορεί να συνδέσει την Παρισινή Κομμούνα του 1871 και την Κομμούνα της Ναντ με τα σύγχρονα κινήματα όπως η Zad και τα Κίτρινα Γιλέκα; Ποια είναι η αξία των αγώνων υπεράσπισης, πώς και πότε γίνεται ορατή η διάρκειά τους; Αυτά είναι κάποια από τα ερωτήματα που θα εμψυχώσουν τον διάλογό μας.

Δυο λόγια για την Κριστίν Ρος:
Η Κριστίν Ρος είναι Αμερικανίδα καθηγήτρια συγκριτικής γραμματολογίας στο Πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης, επηρεασμένη σε μεγάλο βαθμό από τη Γαλλική Φιλοσοφική Σχολή. Ερευνά εδώ και δεκαετίες την επαναστατική ιστορία και θεωρία με κύριο ενδιαφέρον τις γαλλικές αστικές εξεγέρσεις, όπως η Παρισινή Κομμούνα και ο Μάης του ’68. Τα βιβλία της *“Communal Luxury: The Political Imaginary of the Paris Commune”*, *“May ’68 and Its Afterlives”* και *“The Emergence of Social Space: Rimbaud and the Paris Commune”* την έκαναν ευρέως γνωστή στα σύγχρονα κινήματα και στον χώρο της ριζοσπαστικής σκέψης.

Ένας Καφές με την Κριστίν Ρος, για τις Συνέχειες του Μάη του ’68 (Σημεία διάθεσης)

Εκδήλωση: “Οι Συνέχειες του Μάη: Από το ‘68 ως τα Κίτρινα Γιλέκα” | 07/02

Με αφορμή τη νέα έκδοση της Βαβυλωνίας “Ένας Καφές με την Κριστίν Ρος για τις συνέχειες του Μάη του ‘68” σας προσκαλούμε στην εκδήλωση – συζήτηση:

“Οι Συνέχειες του Μάη: Από το ‘68 ως τα Κίτρινα Γιλέκα”

Εισηγητές:
Yavor Tarinski (Agora International)
Γιάννης Κτενάς (Περιοδικό Kaboom)
Στέφανος Μπατσής (Περιοδικό Βαβυλωνία)

Πέμπτη 07/02/2019 | Ώρα: **20:00**
στο **Little Tree Books & Coffee** (Καβαλλότι 2, Κουκάκι)

Το νέο αυτό βιβλίο περιλαμβάνει τη συζήτηση των συντακτών της ‘Β’ με την Αμερικανίδα θεωρητικό Κριστίν Ρος καθώς και την ομιλία της στο Β- Fest. Οι μελέτες της ίδιας αποκτούν νέα επικαιρότητα με τα γεγονότα των ημερών, το κίνημα των Κίτρινων Γιλέκων στη Γαλλία.

Στο επίκεντρο της εκδήλωσης και της συζήτησης θα βρεθεί η ανάδειξη ενός “άλλου” Μάη και τα κομμάτια αυτού που μένει ζωντανό από το ’68, πέρα από τις επίσημες κατασκευές της μνήμης και τις επετείους. Ποιο είναι το δημοκρατικό νήμα που μπορεί να συνδέσει την Παρισινή Κομμούνα του 1871 και την Κομμούνα της Ναντ με τα σύγχρονα κινήματα όπως η Zad και τα Κίτρινα Γιλέκα; Ποια είναι η αξία των αγώνων υπεράσπισης, πώς και πότε γίνεται ορατή η διάρκειά τους; Αυτά είναι κάποια από τα ερωτήματα που θα εμψυχώσουν τον διάλογό μας.

Δυο λόγια για την Κριστίν Ρος:
Η Κριστίν Ρος είναι Αμερικανίδα καθηγήτρια συγκριτικής γραμματολογίας στο Πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης, επηρεασμένη σε μεγάλο βαθμό από τη Γαλλική Φιλοσοφική Σχολή. Ερευνά εδώ και δεκαετίες την επαναστατική ιστορία και θεωρία με κύριο ενδιαφέρον τις γαλλικές αστικές εξεγέρσεις, όπως η Παρισινή Κομμούνα και ο Μάης του ’68. Τα βιβλία της *“Communal Luxury: The Political Imaginary of the Paris Commune”*, *“May ’68 and Its Afterlives”* και *“The Emergence of Social Space: Rimbaud and the Paris Commune”* την έκαναν ευρέως γνωστή στα σύγχρονα κινήματα και στον χώρο της ριζοσπαστικής σκέψης.

Ένας Καφές με την Κριστίν Ρος, για τις Συνέχειες του Μάη του ’68 (Σημεία διάθεσης)

Ένας Καφές με την Κριστίν Ρος, για τις Συνέχειες του Μάη του ’68 (Σημεία διάθεσης)

***Ένας καφές με την Κριστίν Ρος, για τις συνέχειες του Μάη του ’68*, εκδόσεις Βαβυλωνία, Αθήνα, Δεκέμβριος 2018, σελ. 75. ISBN 978-618-84114-0-1**

Με το κλείσιμο του 2018, κατά το οποίο συμπληρώθηκε μισός αιώνας από το ξέσπασμα του Μάη του ’68, έχουμε τη χαρά να μοιραστούμε με όλους-ες τη νέα μας έκδοση, η οποία περιλαμβάνει τη συζήτηση των συντακτών της ‘Β’ με την Αμερικανίδα θεωρητικό Κριστίν Ρος καθώς και την ομιλία της στο Β- Fest 7.

Τα σημεία διάθεσης ανακοινώνονται παρακάτω (η λίστα

ανανεώνεται).

(Από τον πρόλογο)

Βρεθήκαμε με την Κριστίν Ρος το πρωί της 27ης Μαΐου 2018 για έναν κυριακάτικο καφέ στο Παγκράτι και έναν περίπατο στο ιστορικό κέντρο της πόλης. Το προηγούμενο βράδυ είχε πραγματοποιηθεί η κεντρική της ομιλία στη Σχολή Καλών Τεχνών, στα πλαίσια του B-FEST 7, με θέμα «Ο Μάης του ’68 & η Συνέχειά του: Πού Πηγαίνει η Δημοκρατία;». Εκεί αναζωπυρώθηκε το ενδιαφέρον μας γύρω από τα ερωτήματα και τις ρωγμές που προκάλεσε ο Μάης παγκοσμίως κι έτσι αποφασίσαμε να δημιουργήσουμε εκ νέου τον χώρο και τον χρόνο για τη συνέχεια του διαλόγου μας…

Κατά τη διάρκεια της συζήτησής μας με την Κριστίν Ρος, η οποία παρουσιάζεται απομαγνητοφωνημένη στην παρούσα έκδοση, μιλήσαμε για τις συνέχειες του Μάη και το μέλλον μιας πραγματικής δημοκρατίας. Η ίδια ανιχνεύει τα κομμάτια αυτού που μένει ζωντανό από το ’68 πέρα από τις επίσημες κατασκευές της μνήμης και τις επετείους. Ποιες είναι οι αόρατες πτυχές της περιόδου και πότε αυτές γίνονται κοινωνικά ορατές; Ποιο είναι το δημοκρατικό νήμα που μπορεί να συνδέσει την Παρισινή Κομμούνα του 1871 με τον Μάη και τα σύγχρονα κινήματα όπως η zad και οι Πλατείες; Πώς μπορούν όλα αυτά να βρουν μια θέση στην κριτική του γραφειοκρατικού θρυμματισμού της καθημερινότητάς μας, με στόχο μια χειραφετημένη ζωή;

Αυτά είναι κάποια από τα ερωτήματα που εμψύχωσαν τον διάλογό μας. Ελπίζουμε οι αναγνώστες και οι αναγνώστριες, διαβάζοντας αυτό το μικρό βιβλίο, να βρουν μερικές απαντήσεις, που όμως όχι μόνο δεν θα κλείνουν οριστικά τα παραπάνω ζητήματα, αλλά επιπλέον θα βοηθούν ώστε αυτά να τίθενται ξανά και ξανά, στη σκέψη και στην πράξη, υπό ένα νέο κάθε φορά φως.

Η Κριστίν Ρος είναι Αμερικανίδα καθηγήτρια συγκριτικής γραμματολογίας στο Πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης, επηρεασμένη σε μεγάλο βαθμό από τη Γαλλική Φιλοσοφική Σχολή. Ερευνά εδώ

και δεκαετίες την επαναστατική ιστορία και θεωρία με κύριο ενδιαφέρον τις γαλλικές αστικές εξεγέρσεις, όπως η Παρισινή Κομμούνα και ο Μάης του ’68. Είναι συγγραφέας πολλών βιβλίων, μεταξύ των οποίων τα Communal Luxury: The Political Imaginary of the Paris Commune, May ’68 and Its Afterlives και The Emergence of Social Space: Rimbaud and the Paris Commune, που την έκαναν ευρέως γνωστή στα σύγχρονα κινήματα και στον χώρο της ριζοσπαστικής σκέψης.

Συνέντευξη Kristin Ross: Ο Μάης του ‘68 πέρα από τις Επετείους και τις Μνήμες

Βιβλιοκριτικές:
– Στην ΕφΣυν: Η Κριστίν Ρος για τον Μάη του ’68 και τα Σύγχρονα Κοινωνικά Κινήματα, Γιώργος Περτσάς
– Στο Marginalia: Κριστίν Ρος: Από το ’68 ως τα Κίτρινα Γιλέκα, Χρήστος Καραγιαννάκης

ΣΗΜΕΙΑ ΔΙΑΘΕΣΗΣ:

Αθήνα: Βιβλιοπωλείο Πολιτεία (Ασκληπιού 1-3), Εκδόσεις Έρμα (Ζωοδόχου Πηγής 68), Πρωτοπορία (Γραβιάς 3-5), Εναλλακτικό (Θεμιστοκλέους 37), Ναυτίλος (Χαρ. Τρικούπη 28), Οι Εκδόσεις των Συναδέλφων (Καλλιδρομίου 30), Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου (Ζαλόγγου 9), Βιβλιοπωλείο ΑΛΦΕΙΟΣ (Χαρ. Τρικούπη 22), Έναστρον Βιβλιοκαφέ (Σόλωνος 101), Επί Λέξει (Ακαδημίας 32 & Λυκαβηττού), Λοκομοτίβα cafe bar βιβλιοπωλείο (Μπόταση 7 και Σολωμού), Στέγη Bibliotheque (Θεμιστοκλέους 76), Πολυχώρος-Βιβλιοπωλείο “Κομμούνα” (Ιουλιανού 67, Βικτώρια), Little Tree Books (Καβαλλότι 2, Ακρόπολη), Το Λεξικοπωλείο (Στασινού 13, Παγκράτι), Βιβλιοπωλείο “Αμόνι” (Ανταίου 2 & Δεινοχάρους 1, Πλατεία Μερκούρη – Άνω Πετράλωνα), Αυτοδιαχειριζόμενο Κυλικείο Νομικής, ΕΚΧ Nosotros (Θεμιστοκλέους 66, Εξάρχεια), Κ*ΒΟΞ (Θεμιστοκλέους και Αραχώβης), Αυτοδιαχειριζόμενο Στέκι Πέρασμα (Ζωοδόχου Πηγής και Ισαύρων), Βοτανικός Κήπος Πετρούπολης (Άλσος Αγίου Δημητρίου)

Πειραιάς: Ελεύθερος Κοινωνικός χώρος Φαβέλα (Ναυάρχου Βότση

11, Μικρολίμανο)

Θεσσαλονίκη: Μικρόπολις (Βενιζέλου & Β.Ηρακλείου 18), Πρωτοπορία (Λ. Νίκης 3), Ακυβέρνητες Πολιτείες (Αλ. Σβώλου 28), Το Κεντρί (Δ. Γούναρη 22)

Γιάννενα: Ελεύθερος Κοινωνικός χώρος Αλιμούρα (Τσιριγώτη 14, εντός στοάς Σκόρδου), Βιβλιοπωλείο Αναγνώστης (Πυρσινέλλα 11)

Πάτρα: Πρωτοπορία (Γεροκωστοπούλου 31-33)

Αγρίνιο: ΛΕΣΧΗ ΒΙΒΛΙΟΥ – Μοσχονά Αλεξάνδρα (Αναστασιάδη Αβραάμ 2)

Γρεβενά: Βιβλιοπωλείο Αναγνώστου “Το Ασυναγώνιστον” (Μεγάλου Αλεξάνδρου 4)

Κοζάνη: Συνεταιριστικό Βιβλιοπωλείο (Ρήγα Φεραίου 10)

Κομοτηνή: Ελεύθερος Κοινωνικός χώρος Adelante (Κούλογλου 18)

Κρήτη: Ομάδα βιβλίου/αρχείου “Κιτάπι” στην Κατάληψη Ευαγγελισμού στο Ηράκλειο (θεοτοκοπούλου 18)

Ένας καφές με την Κριστίν Ρος

Για τις συνέχειες του Μάη του ’68

ΒΑΒΥΛΩΝΙΑ

Σύγχρονα Κινήματα & Στιγμές Εξέγερσης: Μάιος ‘68, Δεκέμβρης ’08, ZAD | B-Fest (Βίντεο)

“Σύγχρονα Κινήματα & Στιγμές Εξέγερσης: Μάιος ‘68, Δεκέμβρης ’08, ZAD”. Παρακάτω ολόκληρο το βίντεο της ομιλίας και της συζήτησης που έλαβε χώρα στις 27 Μαϊου 2018 στα πλαίσια του B-FEST 7.

Εισηγήσεις:
Μέλος των **Lundimatin** (Γαλλία)
Φιλήμονας Πατσάκης (περ. Έρμα)

Στο B-FEST, 50 χρόνια ακριβώς μετά τον Μάη του ’68 και λίγες μόνο εβδομάδες μετά την κρατική καταστολή που υπέστη στη Γαλλία η αυτόνομη-ελεύθερη περιοχή της ZAD, η οποία μετράει κι αυτή μισόν αιώνα ζωής, μέλος των Lundimatin μας μίλησε για τις δυνατότητες και τις προοπτικές των σύγχρονων κινημάτων.

Η Lundimatin είναι μία ομάδα με έδρα το Παρίσι, η οποία εκδίδει το ομώνυμο περιοδικό της κάθε πρωί Δευτέρας από τον Δεκέμβριο του 2014 έως σήμερα. Με εκατοντάδες δημοσιεύσεις και άρθρα, εκδόσεις βιβλίων και πάνω από 6 εκατομμύρια επισκέψεις στο σάιτ τους η Lundimatin κατέχει τη θέση της στον χώρο της Γαλλικής διανόησης και της ανατρεπτικής σκέψης. Ενώ θεωρείται από τις υπηρεσίες πληροφοριών ως η πολιτιστική και θεωρητική συνέχεια των ιδεών της “Αόρατης επιτροπής” (Invisible Committee) και των Tiqqun, η συντακτική της ομάδα συνεχίζει εντούτοις να ποικίλλει στις θέσεις που εκφράζει αλλά και στα ζητήματα που θέτει.

Οι φιλοσοφικές τους αναλύσεις ασχολούνται με κρίσιμα σύγχρονα ζητήματα όπως η κατάσταση εξαίρεσης σε Γαλλία και Ευρώπη και όπως τα κοινωνικά κινήματα και οι αστικές εξεγέρσεις, που στοχεύουν στον μετασχηματισμό της καθημερινής ζωής και στη δυνατότητα μιας ριζικής αλλαγής του συστήματος.

B-FEST
WWW.BABYLONIA.GR
KRISTIN ROSS
DEBBIE BOOKCHIN
EYAL WEIZMAN
REDNECK REVOLT
MAKE AMAZON PAY!
RECLAIM
THE FUTURE

B-FEST

Ομιλία Kristin Ross στο B-Fest: Ο Μάης του ‘68 & η Συνέχειά του (Βίντεο)

Η ομιλία της Kristin Ross στο B-Fest 7 στην εκδήλωση **‘Ο Μάης του ‘68 & η Συνέχειά του: Πού Πηγαίνει η Δημοκρατία;’** στις 26 Μαϊου 2018.
Kristin Ross (παν/μιο Νέας Υόρκης)
Αλέξανδρος Σχισμένος (περ. Βαβυλωνία)

[youtube id=”WgxT-Zj4dDA”]

Video by **omniatv**, Αντώνης Δημόπουλος

Kristin Ross: καθηγήτρια συγκριτικής γραμματολογίας στο Παν/μιο Νέας Υόρκης, επηρεασμένη σε μεγάλο βαθμό από τη Γαλλική Φιλοσοφική Σχολή. Ερευνά εδώ και δεκαετίες την επαναστατική ιστορία και θεωρία με κύριο ενδιαφέρον τις γαλλικές αστικές εξεγέρσεις, όπως την Παρισινή Κομμούνα και τον Μάη του ’68. Συγγραφέας πολλών βιβλίων μεταξύ των οποίων τα: “Communal Luxury: The Political Imaginary of the Paris Commune”, “May ’68 and Its Afterlives” και “The Emergence of Social Space: Rimbaud and the Paris Commune”, που την έκαναν ευρέως γνωστή στα σύγχρονα κινήματα και στον χώρο της ριζοσπαστικής σκέψης.

Στο B-FEST μίλησε για το μέλλον της δημοκρατίας και για αυτό που μένει ζωντανό από τον **Μάη του 1968**, πέρα από τις μνήμες και τις επετείους: *“Ο Μάης του ’68 δεν έχει, κατά τη γνώμη μου, κανένα ενδιαφέρον παραμόνο εάν μπορεί να σχηματοποιήσει το υπάρχον και να ρίξει φως στην τρέχουσα κατάσταση. Αν δεν το κάνει αυτό, τότε θα έχουμε δίκιο να τον στείλουμε στον κάδο των αχρήστων”.*

Στα ελληνικά κυκλοφορεί το συλλογικό έργο “Πού Πηγαίνει η Δημοκρατία;” (εκδ. Πατάκη, 2013), στο οποίο γίνεται διάλογος μεταξύ της ίδιας και σημαντικών πολιτικών στοχαστών όπως ο Ρανσιέρ, ο Αγκάμπεν, ο Μπαντιού και ο Ζίζεκ.

Συνέντευξη στη Βαβυλωνία: Ο Μάης του ‘68 πέρα από τις Επετείους και τις Μνήμες

Interview with Kristin Ross | May ’68: Beyond the Artificial Commemorations and Remembrances

*Interview with **Kristin Ross** by **Yavor Tarinski** for Babylonia Journal.*
*You can find the interview in Greek **here**.*

Kristin Ross gave an interview for Babylonia journal, analyzing the meanings and significance of May ’68. She will be among the keynote speakers at this year’s B-Fest (25th-26th-27th of May in the Fine Arts School in Athens). *Ross is a professor of comparative literature at New York University and author of many books like “May ’68 and Its Afterlives”, “The Emergence of Social Space: Rimbaud and the Paris Commune” and “Communal Luxury: The Political Imaginary of the Paris Commune”.*

Yavor Tarinski: This year marks the 50th anniversary of the rebellious May ‘68, when the Parisian youth took to the streets, challenging established social hierarchies and dominant myths. What is, according to you, the relevance that

this date bears for us today?

Kristin Ross: The categories you use—"Parisian youth" and even "May '68,"—are precisely the narrative categories that I tried to put into question and actively dismantle in my book, *May '68 and Its Afterlives*. Perhaps what your question shows is the tenacity that certain tropes and images hold in organizing our vision of the recent past. I don't perceive "youth" *per se* to be the political subject of '68; I don't see the events as occurring in the French capital; and the worldwide set of political insurrections and social turbulence to which we have given the name of "68" was certainly not limited to the month of May.

So, if what we call May '68 bears any relevance for us today, we would have to look for it outside the parameters of your question, as I will discuss when I come to Athens: in western France, perhaps, or on the outskirts of Tokyo; in the fruits of the unexpected meetings between very different kinds of people—workers and farmers, for instance, or French students and Algerian immigrants—and the political subjectivization sparked by those encounters; in the great "protracted wars" like the Lip or Larzac in France for example, which traversed the long 1960s (a political sequence that extends, in my view, from the late 1950s through the mid-1970s), and which thus have a duration that far exceeds the month of May.

Y.T.: This period is seen by many as a pivotal one in the evolution of revolutionary thinking and praxis. On the one hand it shattered the idea of predetermined revolutionary subject, i.e. the working class, while on the other it challenged the privileges and leadership of "enlightened" experts (even of those that claim to hold expertise in revolution and social change), proposing instead radical forms of direct democracy. Many on the Left, however, have come to view this democratic decentralization as the ultimate reason for the revolt's failure, since it prevented the social movements of that time from seizing state-power. You on the

other hand seem to disagree with this narrative. What really made the rebellious events of May ’68 fail in their effort at radically transforming society, if you agree that they have failed?

K.R.: I am not a political theorist and try never to put myself in the position of gauging the success or failure of an insurrection or social movement. I don’t think the logic of failure/fulfillment gets us very far in our consideration of past movements, but it is a strikingly persistent logic. I’ll give you an example. A couple years ago, I had a discussion with Alain Badiou during which he insisted on the Paris Commune as an example of failure. I was tempted to ask him what, in his opinion, a successful Commune at that time would have looked like! I have always found it very difficult to know what counts as success and what has failed. There’s a saying in English: how many swallows make a summer?

The events that have preoccupied me—May ’68 and the Paris Commune—are a paradise for what I call back-seat drivers, those after-the-fact experts who second-guess the historical actors and make an inventory of their errors. Why didn’t the Communards march on Versailles? Why weren’t they better organized militarily? Why did they waste their precious time (presuming, of course, they were aware of the imminent demise that would render their time so precious) quarreling in the Hôtel de Ville? Why didn’t they seize the money from the bank? Why did French workers during ’68 end their strike?

What is amazing to me is how unshakeable the desire to either teach the past a lesson or to have the past’s “failures” teach us a lesson (which comes to the same thing) can be. With Badiou I tried several ways of avoiding the pedagogical paradigm he was adopting toward the past. I spoke about how, for those who lived the Commune, a real sense of liberation and network of solidarity were achieved. I spoke of the ideas unleashed, for us now to consider, precisely by the inventive nature of the event. (Of course, both of these statements hold

true for ’68 as well). And despite all that, Médiapart (the host of the discussion) still entitled the interview “The Lessons of the Commune!”

What this shows, I think is how much progressive thinking about emancipation still operates as though there were an agreed-upon blueprint of ends to be attained, and as though these ends could be precisely determined and then objectively measured as having been achieved or not achieved according to time-worn standards or to criteria drawn up in 2017. I think people enjoy being in the position of establishing, after the fact, what was possible, impossible, too soon, too late, outmoded or unrealistic at any given moment. But what is lost when one adopts this position is any sense of the experimental dimension of politics.

In order to view the Commune or what occurred in any number of places during the ’68 years as laboratories of political invention, and to see the capacities set in motion when ordinary people work together to manage their own affairs, I had to try to completely disengage from any traces of the kind of balance-sheet logic I’ve been describing.

Y.T.: In your book “May ’68 and its Afterlives” you say that the anonymous militants that were active in the everyday neighborhood grassroots politics of May ’68, have been replaced in the “official” memory by leaders and spokesmen that appeared afterwards. A similar pattern you observe in another revolutionary moment in another book of yours – “Communal Luxury: The Political Imaginary of the Paris Commune”. Why is that happening and how can the oppressed reclaim their history?

K.R.: My books were each written to intervene into specific situations. In the late 1990s I began thinking about ’68 and the way it had been remembered, debated, trivialized, and forgotten over the years. The reason for my fascination with that question at that moment had nothing to do with a

commemoration or other artificial date of remembrance.

Instead, what motivated me was the way in which the 1995 labor strikes in France, followed by anti-globalization protests in Seattle and Genoa, had awakened new manifestations of political expression in France and elsewhere and new forms of a vigorous anti-capitalism after the long dormancy of the 1980s. It was this revitalized political momentum that led me to write my history of May's afterlives. The workers' movements had dislodged a sentiment of oblivion, if not triviality, that had settled over the '68 years, and I felt the need to try to show the way the events, what had happened concretely to a staggeringly varied array of ordinary people throughout France, had not only receded from view, but had in fact been actively "disappeared" behind walls of grand abstractions, fusty clichés and unanchored invocations. The re-emergence of the labor movement in the 90s jarred the 60s loose from all the images and phrases put into place in France and elsewhere by a confluence of forces—the media, the institution of the commemoration, and the ex-gauchistes converted to the imperatives of the market.

At that time only a few faces—I'm talking about men like Bernard Henri-Levy, Andre Glucksmann, Bernard Kouchner, Daniel Cohn-Bendit, and Alain Finkelkraut—were visible, and only their voices could be heard over the French airways, recounting what was taken to be the official account of the movement. These self-appointed and media-anointed spokesmen (we have their equivalents in the United States), all of whom could be relied upon to re-enact at the drop of a hat the renunciation of the errors of their youth, were those I called in my book the official memory functionaries.

The labor strikes of the winter of 1995 not only succeeded in forcing a government climb down over the issue of changes to the pensions of public sector workers, they also wrested control of the memory of '68 from the official spokespeople and reminded people what all the combined forces of oblivion,

including what we can now see as a kind of Americanization of the memory of French May, had helped them to forget: that May ’68 was the largest mass movement in modern French history, the most important strike in the history of the French labor movement, and the only “general” insurrection western, overdeveloped countries had experienced since World War II.

In any mass political movement on the left, there is always the danger of what I call “personalization” to take place—that process whereby people involved in a leaderless social movement on a massive scale allow the forces of order or the media to concentrate the task of “representing the movement” and speaking for it, in just a few central figures. But this kind of monopolizing of the memory of an event by official spokespeople did not really occur to anywhere the same extent in the case of the Commune as it did with ‘68. After all, many Communards were dead at the end of the Bloody Week, the survivors were scattered throughout Europe and even the United States. Despite all sorts of censorship on the part of the French government, survivors were able to publish their memoirs and accounts, mostly in Switzerland.

Historians writing in the wake of the Commune do, of course, tend to concentrate their attention on the same figures: Louise Michel, for example, or Gustave Courbet. In my thinking about historical processes, I find that it is always interesting to shove these kind of leading men and leading women to the back of the stage—if only to see who or what becomes visible when one does so.

Y.T.: Your work encompasses another pivotal revolutionary moment – The Paris Commune. In “The Emergence of Social Space: Rimbaud and the Paris Commune” you write that the Commune was not just an uprising against the acts of the Second Empire, but perhaps more than all, a revolt against deep forms of social regimentation. One patter, for example, that seems to be shared by both is the urge from the grassroots towards dismantling bureaucratically imposed social roles and

identities. Can this and other parallels be drawn between these two urban revolutionary experiences?

K.R.: Yes, I believe that deep forms of social regimentation were under attack in both moments—during the Commune and during May ’68. Artists and artisans under the Commune managed to dismantle the central hierarchy at the heart of 19th century artistic production—the hierarchy that gave “fine” artists (sculptors and painters) vast financial privilege, status, and security over decorative artists, craftspeople and artisans. And one way of looking at ’68 is as a massive crisis in functionalism—students no longer functioned as students, farmers stopped farming, and workers quit working.

There’s a nice quote from Maurice Blanchot, of all people, that sums up the situation quite accurately. The specific force of May, he wrote, derived from the fact that “in this so-called student action, students never acted as students, but as the revealers of a total crisis, as bearers of a power of rupture putting into question the regime, the State, the society.” The same could be said about farmers at that time—they acted as farmers but as far more than farmers as well; they were thinking about their situation and the question of agriculture politically and not just sociologically.

Y.T.: In 1988 you wrote that if workers are those who are not allowed to transform the space/time allotted them, then revolution consists not in changing the juridical form that allots space/time but rather in completely transforming the nature of space/time. Such traits we saw in both May ’68 and the Paris Commune. Do you see such revolutionary potential in the contemporary age, in which political apathy, mindless consumerism and generalized cynicism seem to reign?

K.R.: May ’68 holds absolutely no interest at all for me except to the extent that it can enter into the figurability of our present and illuminate our current situation. If it

doesn’t, we are right to consign it to the dust-heap. As a group of radical historians put it in the wake of ’68, “Think the past politically in order to think the present historically.” Their message was a two-pronged attack. First: think the present both as scandal and as something that can change. And second: history is much too important a matter to be left to historians.

Any analysis of an historical event, and especially the 1960s, conveys a judgment about the present situation. When confronted with any attempt to represent the 60s, we have to ask ourselves what is being fought for in the present, *what is being defended now.* These are the questions I intend to pursue in my lecture in Athens.

Συνέντευξη Kristin Ross: Ο Μάης του ‘68 πέρα από τις Επετείους και τις Μνήμες

Συνέντευξη: **Yavor Tarinski**
Μετάφραση-Εισαγωγικό σημείωμα: **Ιωάννα Μαραβελίδη**
Η συνέντευξη στα αγγλικά **ΕΔΩ**

Η Kristin Ross έδωσε συνέντευξη για το Περιοδικό Βαβυλωνία, ανιχνεύοντας τα νοήματα και τη σημασία του Μάη του ‘68, μισόν αιώνα ακριβώς μετά το ξέσπασμά του. Μπορούν οι σημερινές κοινωνίες να πιάσουν το νήμα από εκεί ακριβώς που το άφησε εκείνος ο μακρινός Μάης; Ένας Μάης που έμελλε να γραφτεί ανεξίτηλα στην παγκόσμια ιστορία των κοινωνικών κινημάτων και που αποτελεί ως τις μέρες μας σημείο διαμάχης και διαφορετικών ερμηνειών μεταξύ κομματιών της Αριστεράς και της Αντιεξουσίας. Σε έναν άλλον Μάη, τον φετινό αυτή τη φορά, στο B-FEST, έχουμε

τη μεγάλη χαρά να συνεχίσουμε δια ζώσης τον πολύ ενδιαφέροντα διάλογο που ανοίξαμε με την Kristin Ross καθώς η ίδια παρευρίσκεται στην Αθήνα, μεταξύ των ομιλητών του φεστιβάλ.

Η Kristin Ross είναι Αμερικανίδα, καθηγήτρια στο Παν/μιο της Νέας Υόρκης, επηρεασμένη σε μεγάλο βαθμό από τη Γαλλική Φιλοσοφική Σχολή. Ασχολείται εδώ και δεκαετίες με τα κοινωνικά κινήματα και τις αστικές εξεγέρσεις στη Γαλλία. Είναι συγγραφέας πολλών βιβλίων μεταξύ των οποίων τα: "May '68 and Its Afterlives", "Communal Luxury: The Political Imaginary of the Paris Commune" και "The Emergence of Social Space: Rimbaud and the Paris Commune".

Yavor Tarinski: Φέτος συμπληρώνονται 50 χρόνια από τον εξεγερτικό Μάη του '68, όταν η νεολαία του Παρισιού βγήκε στους δρόμους, αμφισβητώντας τις κυρίαρχες κοινωνικές ιεραρχίες και τους καθιερωμένους μύθους. Ποια είναι, κατά τη γνώμη σας, η σχέση που μπορεί να έχει αυτή η ημερομηνία με εμάς σήμερα;

Kristin Ross: Οι κατηγορίες που χρησιμοποιούνται συχνά, όπως η «παρισινή νεολαία» ή ακόμα και ο «Μάης του '68», αποτελούν επί της ουσίας κάποιες αφηγήσεις, τις οποίες προσπάθησα να αμφισβητήσω και να αποδομήσω στο βιβλίο μου *Ο Μάης του '68 και οι Μετέπειτα Ζωές του (May '68 and Its Afterlives).* Ίσως η συνεχιζόμενη χρήση αυτών των όρων να αποτυπώνει και την επιμονή για συγκεκριμένα σχήματα λόγου και εικόνες που εξυπηρετούν στην αντίληψη του κοντινού μας παρελθόντος. Δεν αντιλαμβάνομαι τη «νεολαία» ως το *per se* πολιτικό υποκείμενο του '68, δεν βλέπω τα γεγονότα ως αυτά να έλαβαν χώρα βασικά στη γαλλική πρωτεύουσα· ακόμη και το σύνολο των πολιτικών εξεγέρσεων και των κοινωνικών αναταραχών παγκοσμίως, στο οποίο αναφερόμαστε όταν μιλάμε για το «'68», δεν περιοριζόταν μόνο στον μήνα Μάιο.

Επομένως, αν αυτό που ονομάζουμε «Μάης του '68» φέρει οποιαδήποτε σχέση με εμάς σήμερα, τότε θα πρέπει να την ανιχνεύσουμε έξω από τα όρια της ερώτησης που μου θέσατε, κάτι

που θα προσπαθήσω να κάνω και στην ομιλία μου στο B-fest: στη δυτική Γαλλία ίσως ή και στα περίχωρα του Τόκιο· στους καρπούς αναπάντεχων συναντήσεων πολύ διαφορετικών ειδών ανθρώπων –εργαζομένων και αγροτών, λόγου χάρη, ή Γάλλων φοιτητών και Αλγερινών μεταναστών– και στην πολιτική υποκειμενοποίηση που πυροδοτείται από αυτή τη συμπλοκή· στους σπουδαίους «περατεταμένους αγώνες», όπως αυτούς του Λαρζάκ και του εργοστασίου της LIP στη Γαλλία που διαπέρασαν τη μακρά δεκαετία του ’60 (μία πολιτική ακολουθία που εκτείνεται κατά τη γνώμη μου από τα τέλη του ’50 ως τα μέσα του ’70) και αποκτά επομένως μία διάρκεια πολύ μεγαλύτερη από τον μήνα Μάιο.

Υ.Τ.: Η περίοδος αυτή έχει θεωρηθεί από πολλούς ως καθοριστική στην εξέλιξη του επαναστατικού λέγειν και πράττειν. Από τη μία, διέψευσε την ιδέα ενός προκαθορισμένου επαναστατικού υποκειμένου, ήτοι την εργατική τάξη, ενώ από την άλλη αμφισβήτησε τα προνόμια και την ηγεσία των «πεφωτισμένων ειδικών» της επανάστασης, αντιπαραβάλλοντας ριζοσπαστικές μορφές άμεσης δημοκρατίας. Παρ’όλα αυτά, κάποιες φωνές της Αριστεράς είδαν ακριβώς αυτή τη δημοκρατική αποκέντρωση ως το βασικό αίτιο για την αποτυχία της εξέγερσης, αφού κράτησε μακριά τα κοινωνικά κινήματα της εποχής από την κατάληψη της κρατικής εξουσίας. Εσείς από την άλλη, φαίνεται πως διαφωνείτε με μία τέτοια αφήγηση. Τι ήταν τελικά αυτό που έκανε τα εξεγερτικά γεγονότα του Μάη του ’68 να αποτύχουν στην προσπάθειά τους να μετασχηματίσουν ριζικά την κοινωνία, αν δεχτούμε ότι «απέτυχαν»;

K.R.: Προσπαθώ να μην βάζω ποτέ τον εαυτό μου στη θέση του να «μετρήσει» την επιτυχία ή την αποτυχία μίας εξέγερσης ή ενός κοινωνικού κινήματος. Πιστεύω πως η λογική της αποτυχίας ή της επίτευξης μας απομακρύνει από τη μελέτη των παρελθοντικών κινημάτων και πως αποτελεί μία υπερβολικά επίμονη λογική. Θα δώσω ένα παράδειγμα: 2 χρόνια πριν, είχα μία συζήτηση με τον Αλαίν Μπαντιού, κατά τη διάρκεια της οποίας, ο ίδιος επέμενε για την αποτυχία της Παρισινής Κομμούνας. Μπήκα στον πειρασμό

να τον ρωτήσω πώς θα έμοιαζε, κατά τη γνώμη του, μία επιτυχημένη Κομμούνα της εποχής εκείνης! Μου φαίνεται πάντα πολύ δύσκολο να ξεχωρίζω τι θεωρείται επιτυχημένο και τι αποτυχημένο. Υπάρχει μία αγγλική έκφραση: *Πόσα χελιδόνια φέρνουν το καλοκαίρι;*

Τα συμβάντα που με έχουν απασχολήσει –ο Μάης του ’68 και η Παρισινή Κομμούνα– είναι ο παράδεισος αυτών που εγώ αποκαλώ «ενοχλητικούς συνοδηγούς», αυτών δηλαδή των –μετά τα γεγονότα ειδικών– που παρερμηνεύουν τους ιστορικούς πρωταγωνιστές και φτιάχνουν έναν κατάλογο των λαθών τους. Γιατί οι κομμουνάροι δεν κατευθύνθηκαν στις Βερσαλλίες; Γιατί δεν οργανώθηκαν καλύτερα στρατιωτικά; Γιατί σπατάλησαν τον πολύτιμό τους χρόνο, καυγαβίζοντας στο Δημαρχείο του Παρισιού, το Οτέλ ντε Βιλ (υποθέτωντας, βεβαίως, πως γνώριζαν το επικείμενο τέλος που καθιστούσε τον χρόνο τους τόσο πολύτιμο); Γιατί δεν άρπαξαν τα χρήματα από την τράπεζα; Γιατί οι Γάλλοι εργάτες σταμάτησαν την απεργία τους, κατά τη διάρκεια του ’68;

Φαντάζει απίστευτη αυτή η ακλόνητη επιθυμία του είτε να δώσουμε ένα μάθημα στο παρελθόν, είτε να πάρουμε ένα μάθημα από τις παρελθοντικές «αποτυχίες» (που καταλήγει στο ίδιο πράγμα). Με τον Μπαντιού, προσπάθησα με αρκετούς τρόπους να αποφύγω το παιδαγωγικό παράδειγμα που υιοθετούσε ως προς το παρελθόν. Μίλησα για το πώς επιτεύχθηκε μία πραγματική αίσθηση απελευθέρωσης και δικτύου αλληλεγγύης για όσους έζησαν την Κομμούνα. Μίλησα για τις ιδέες που εκφράστηκαν, και μένει να τις αναλογιστούμε, ακριβώς από την ίδια τη δημιουργική φύση του συμβάντος. (Φυσικά οι δύο αυτές παρατηρήσεις ισχύουν και για το ’68). Παρ’ όλα αυτά, το Médiapart, το μέσο που φιλοξένησε τη συζήτησή μας, κυκλοφόρησε τελικώς τη συνέντευξη με τίτλο «Τα μαθήματα της Κομμούνας»!

Αυτό που φαίνεται είναι, νομίζω, το πόσο πολύ η προοδευτική σκέψη της χειραφέτησης λειτουργεί ακόμη σαν να υπάρχουν κάποιοι κοινοί προσυμφωνημένοι στόχοι, που μένουν να επιτευχθούν, και σαν να μπορούν αυτοί οι στόχοι να οριστούν επακριβώς και να εκτιμηθούν αντικειμενικά ως επιτυχημένοι ή

αποτυχημένοι, σύμφωνα με τετριμμένες νόρμες ή κριτήρια του 2018. Νομίζω πως οι άνθρωποι απολαμβάνουν να βρίσκονται στη θέση του να καταδεικνύουν μετά από ένα γεγονός τι ήταν δυνατό, αδύνατο, πρόωρο, καθυστερημένο, ξεπερασμένο ή μη ρεαλιστικό στην κάθε χρονική στιγμή. Αυτό όμως που χάνεται, όταν κάποιος υιοθετεί μια τέτοια στάση, είναι κάθε αίσθηση **πειραματικής διάστασης της πολιτικής**.

Για να καταφέρω να αφουγκραστώ την Κομμούνα ή αυτά που έλαβαν χώρα σε αρκετά μέρη το ’68, ως εργαστήρια πολιτικής εφευρετικότητας, και να δω τις δυνατότητες που τέθηκαν σε κίνηση, όταν καθημερινοί άνθρωποι εργάστηκαν από κοινού για να διαχειριστούν τις κοινές τους υποθέσεις, χρειάστηκε να αποδεσμευτώ εντελώς από κάθε ίχνος αυτού του είδους της λογικής του «ισολογισμού», την οποία περιγράφω.

Υ.Τ.: Στο βιβλίο σας *Ο Μάης του ’68 και οι Μετέπειτα Ζωές του*, αναφέρετε πως οι ανώνυμοι αγωνιστές, που δραστηριοποιούνταν στην καθημερινή και από τα κάτω πολιτική των γειτονιών, αντικαταστάθηκαν στην «επίσημη» μνήμη από τους αρχηγούς και τους εκπροσώπους που εμφανίστηκαν αργότερα. Ένα παρόμοιο μοτίβο παρατηρείτε και σε μία άλλη επαναστατική στιγμή στο βιβλίο σας *Η Κοινοτική Πολυτέλεια: Το Πολιτικό Φαντασιακό της Παρισινής Κομμούνας (Communal Luxury: The Political Imaginary of the Paris Commune)*. Γιατί συμβαίνει αυτό και πώς θα μπορούσαν οι καταπιεσμένοι να ξαναδιεκδικήσουν την ιστορία τους;

K.R.: Γράφω το κάθε βιβλίο μου προκειμένου αυτό να παρέμβει σε συγκεκριμένες καταστάσεις. Στα τέλη της δεκαετίας του ’90, άρχισα να σκέφτομαι το ’68 και τον τρόπο με τον οποίο αυτό μνημονεύται, συζητιέται, ευτελίζεται και ξεχνιέται με τα χρόνια. Η αιτία του έντονου ενδιαφέροντός μου τότε, με αυτό το ερώτημα, δεν είχε να κάνει σε τίποτα με μία επέτειο ή ακόμη μία τεχνητή ημέρα μνήμης.

Αντιθέτως, αυτό που με παρακίνησε ήταν ο τρόπος με τον οποίο οι **εργατικές απεργίες του 1995 στη Γαλλία**, που ακολουθήθηκαν

από τις πορείες κατά της παγκοσμιοποίησης στο Σιάτλ και τη Γένοβα, ενέπνευσαν νέες εκδηλώσεις πολιτικής έκφρασης στη Γαλλία και αλλού, και νέες μορφές ενός σθεναρού αντικαπιταλισμού, μετά από τη μακρά αδράνεια του ’80. Ήταν αυτό το αναζωογονητικό πολιτικό μομέντουμ που με οδήγησε στη συγγραφή της ιστορίας μου για τις *μετέπειτα ζωές* του Μάη. Τα εργατικά κινήματα είχαν απομακρύνει ένα αίσθημα λήθης, αν όχι ασημαντότητας, που είχε παγιωθεί για την περίοδο γύρω από το ’68, και ένιωσα την ανάγκη να δείξω τον τρόπο με τον οποίο τα γεγονότα, όσα δηλαδή συνέβησαν συγκεκριμένα σε ένα εκπληκτικά ευρύ φάσμα καθημερινών ανθρώπων σε όλη τη Γαλλία, δεν είχαν απλά αποτραβηχτεί από τη δημόσια προβολή αλλά στην πραγματικότητα είχαν ενεργώς ‘εξαφανιστεί’ πίσω από τείχη μεγαλόπρεπων αφηρημένων εννοιών, ξεπερασμένων κλισέ και αστήριχτων επικλήσεων. Η επανεμφάνιση του εργατικού κινήματος το ’90 ταρακούνησε την ασάφεια γύρω από το ’60, που πήγαζε από όλες τις εικόνες και εκφράσεις που είχαν τεθεί στη Γαλλία και αλλού από έναν συνδυασμό δυνάμεων -τα μίντια, τον θεσμό του εορτασμού της επετείου και τους πρώην αριστεριστές (*gauchistes*) που ‘μεταλλάχθηκαν’ σύμφωνα με τις επιταγές της αγοράς.

Εκείνη την περίοδο, λίγα μόνο πρόσωπα -όπως ο Bernard Henri-Levy, ο Andre Glucksmann, ο Bernard Kouchner, ο Daniel Cohn-Bendit και ο Alain Finkielkraut- ήταν ορατά και μόνο οι φωνές τους ακούγονταν στον αέρα, εξιστορώντας αυτό που θεωρούνταν ως η επίσημη γνώμη του κινήματος. Αυτοί οι αυτοανακηρυγμένοι και αναγορευμένοι από τα μίντια εκπρόσωποι (έχουμε αντίστοιχους και στις Η.Π.Α.), εκ των οποίων όλοι θα μπορούσαν να αποποιηθούν ξανά και ξανά με το παραμικρό τα νεανικά τους λάθη, είναι αυτοί που στο βιβλίο μου αποκαλώ ως «λειτουργούς της επίσημης μνήμης».

Οι εργατικές απεργίες του χειμώνα του 1995, δεν κατάφεραν μόνο να αναγκάσουν την κυβέρνηση σε υποχώρηση στο θέμα των αλλαγών των συντάξεων για τους δημόσιους υπαλλήλους αλλά και απέσπασαν τον έλεγχο της μνήμης του ’68 από τους επίσημους εκπροσώπους,

υπενθυμίζοντας στους ανθρώπους κάτι που όλες οι συνδυασμένες δυνάμεις της λήθης, συμπεριλαμβανομένης και αυτής που παρατηρούμε σήμερα ως ένα είδος *αμερικανοποίησης* της μνήμης του γαλλικού Μάη, φρόντισαν να τους κάνουν να ξεχάσουν: ότι **ο Μάης του ’68 αποτέλεσε το μεγαλύτερο και μαζικότερο κίνημα στη σύγχρονη γαλλική ιστορία, η πιο σημαντική απεργία στην ιστορία του γαλλικού εργατικού κινήματος και η μόνη «γενικευμένη» εξέγερση που βίωσαν οι δυτικές, υπεραναπτυγμένες χώρες από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και μετά.**

Σε κάθε μαζικό πολιτικό κίνημα από τα Αριστερά, υπάρχει πάντα ο κίνδυνος του να συμβεί αυτό που αποκαλώ «προσωποποίηση» -η διαδικασία αυτή όπου οι άνθρωποι που εμπλέκονται σε ένα οριζόντιο κοινωνικό κίνημα μαζικής κλίμακας χωρίς αρχηγούς, επιτρέπουν στις δυνάμεις της τάξης ή στα μίντια να περιορίσουν την «αντιπροσώπευση του κινήματος» και την αναφορά του σε αυτό, σε λίγες μόνο κεντρικές προσωπικότητες. Αυτή, όμως, η **μονοπώληση της μνήμης** ενός συμβάντος από επίσημους εκπροσώπους δεν συνέβη στην πραγματικότητα τόσο πολύ στην Κομμούνα, όσο το ’68. Μετά από ό,τι συνέβη, πολλοί κομμουνάροι έπεσαν νεκροί στο τέλος της «Ματωμένης Εβδομάδας», οι επιζώντες διασκορπίστηκαν στην Ευρώπη, ακόμα και στις Η.Π.Α.. Παρ’όλη τη λογοκρισία από την πλευρά της γαλλικής κυβέρνησης, οι επιζώντες μπορούσαν να δημοσιεύσουν τα απομνημονεύματα και τις καταγραφές τους, κυρίως στην Ελβετία.

Οι ιστορικοί που γράφουν στον απόηχο της Κομμούνας τείνουν, φυσικά, να εστιάζουν την προσοχή τους στις ίδιες προσωπικότητες: για παράδειγμα στην Louise Michel ή στον Gustave Courbet. Στη σκέψη μου για τις ιστορικές διεργασίες, βρίσκω πως είναι πάντα ενδιαφέρον να τοποθετώ αυτού του είδους τους άνδρες και γυναίκες, που «ηγούνται», σε δεύτερο πλάνο -ακόμη κι αν είναι μόνο για να δούμε το τι καθίσταται πλέον ορατό.

Υ.Τ.: Στο βιβλίο σας *Η Ανάδυση του Κοινωνικού Χώρου: Ο Ρεμπώ και η Παρισινή Κομμούνα (The Emergence of Social Space: Rimbaud and the Paris Commune)* περιγράφετε πως η Κομμούνα δεν

αποτέλεσε μόνο έναν ξεσηκωμό ενάντια στις πράξεις της Δεύτερης Γαλλικής Αυτοκρατορίας αλλά, ίσως πάνω απ' όλα, μία εξέγερση ενάντια στις βαθιές μορφές της κοινωνικής οργάνωσης. Για παράδειγμα, ένα στοιχείο που δείχνει να είναι κοινό στην Παρισινή Κομμούνα και στον Μάη του '68 είναι η σφοδρή επιθυμία των από τα κάτω για τη διάλυση των γραφειοκρατικά επιβαλλόμενων κοινωνικών ρόλων και ταυτοτήτων. Μπορούμε να σκιαγραφήσουμε τέτοιες και άλλες ομοιότητες μεταξύ των δύο αυτών αστικών επαναστατικών εμπειριών;

K.R.: Ναι, πιστεύω πως οι βαθιές μορφές της κοινωνικής οργάνωσης δέχτηκαν επίθεση και στις δύο αυτές στιγμές. Καλλιτέχνες και τεχνίτες στην Κομμούνα κατάφεραν να διαλύσουν, στη ρίζα της, την κεντρική ιεραρχία της καλλιτεχνικής παραγωγής του 19ου αιώνα -την ιεραρχία που προσέφερε στους «καλύτερους» των καλλιτεχνών (γλύπτες και ζωγράφους) τεράστια οικονομικά προνόμια, κύρος και ασφάλεια ως προς τους καλλιτέχνες της διακόσμησης, τους τεχνίτες και τους μάστορες. Και απ΄την άλλη, το '68 μπορεί κι αυτό να ειδωθεί ως μία μαζική κρίση του φονξιοναλισμού -οι φοιτητές δεν λειτουργούν πια ως φοιτητές, οι αγρότες σταματούν να καλλιεργούν και οι εργάτες σταματούν να δουλεύουν.

Υπάρχει μία ωραία φράση του Maurice Blanchot, μεταξύ άλλων, που συνοψίζει την κατάσταση με αρκετή ακρίβεια. Η ιδιαίτερη δύναμη του Μάη, έγραψε, προήλθε από το γεγονός ότι «σε αυτή την επονομαζόμενη φοιτητική δράση, οι φοιτητές δεν έδρασαν ποτέ ως φοιτητές αλλά ως φανερωτές μιας ολικής κρίσης, ως αγγελιοφόροι μιας δύναμης της ρήξης που έθεσε υπό ερώτηση το καθεστώς, το Κράτος, την κοινωνία». Το ίδιο μπορεί να λεχθεί και για τους αγρότες της εποχής -έδρασαν ως αγρότες αλλά και ως πολλά παραπάνω απ' ό,τι μόνο ως αγρότες· σκεφτόντουσαν την κατάστασή τους και το ερώτημα της γεωργίας με τρόπο **πολιτικό**, όχι απλά κοινωνιολογικό.

Υ.Τ.: Το 1988, γράψατε πως αν δεν επιτρέπεται στους εργάτες να μεταβάλλουν τον χώρο και χρόνο που τους αντιστοιχεί, τότε η

επανάσταση δεν συνίσταται στην αλλαγή της νομικής μορφής που κατανέμει τον χώρο και τον χρόνο, αλλά στο να μεταβληθεί συνολικά η ίδια η φύση του χώρου και του χρόνου. Τέτοια χαρακτηριστικά παρατηρήθηκαν και στον Μάη του ’68 και στην Κομμούνα. Βλέπετε να υπάρχουν παρόμοιες επαναστατικές προοπτικές στη σύγχρονη εποχή όπου η πολιτική απάθεια, ο άκριτος καταναλωτισμός και ο γενικευμένος κυνισμός φαίνεται να κυριαρχούν;

K.R.: Ο Μάης του ’68 δεν έχει, κατά τη γνώμη μου, κανένα ενδιαφέρον παραμόνο εάν μπορεί να σχηματοποιήσει το υπάρχον και να ρίξει φως στην τρέχουσα κατάσταση. Αν δεν το κάνει αυτό, τότε θα έχουμε δίκιο να τον στείλουμε στον κάδο των αχρήστων. Όπως τοποθετήθηκαν και μία ομάδα ριζοσπαστών ιστορικών στον απόηχο του ’68, «Σκέψου το παρελθόν πολιτικά για να σκεφτείς το παρόν ιστορικά». Το μήνυμά τους ήταν μια διττή επίθεση. Πρώτον: σκέψου το παρόν ως σύγκρουση αλλά και ως κάτι που μπορεί να αλλάξει. Δεύτερον: η ιστορία είναι ένα πολύ σημαντικό ζήτημα, για να αφεθεί στους ιστορικούς.

Κάθε ανάλυση ενός ιστορικού γεγονότος, και ειδικά της περιόδου του ’60, εκφράζει και μία κριτική της τωρινής κατάστασης. Όταν ερχόμαστε αντιμέτωποι με μία προσπάθεια του να ερμηνεύσουμε τη δεκαετία του ’60, θα πρέπει να αναρωτιόμαστε τι είναι αυτό που διεκδικείται στο παρόν, ποιο είναι αυτό που θέλουμε να υπερασπιστούμε σήμερα. Αυτές είναι οι ερωτήσεις, με τις οποίες σκοπεύω να ασχοληθώ στην ομιλία μου στην Αθήνα.

*Η παρούσα συνέντευξη δημοσιεύεται στο καινούργιο τεύχος της Βαβυλωνίας #20.